

D R U G A K N J I G A

(LETA 16 DO 19 PO N. Š.)

Za konzulata Sisene Statilia (Taura) in L. Libona so se v orientu razgibale kraljevine in rimske province. Začelo se je pri Partih, ki so iz Rima izprošene in sprejetega kralja prezirali kot tujca, čeprav je bil iz rodu Arsacidov¹. To je bil Vonones, katerega je dal Fraates Augustu za talca. Fraates je bil namreč, dasi je rimske vojske in vojskovodje odbil², izkazal Augustu vse spoštovanje ter mu poslal del svoje rodbine, da bi utrdil prijateljstvo, ne iz strahu pred nami, ampak ker ni zaupal zvestobi svojega ljudstva.

2. Po smrti Fraata in naslednjih kraljev³ so prišli, ker je bilo doma vse pomorjeno, poslanci partskih prvakov v Rim, da bi poklicali Vonona, najstarejšega izmed njegovih otrok. To je imel Cezar⁴ za veliko čast in ga je bogato obdaroval; tudi barbari so ga z veseljem sprejeli, kakor je običajno pri novih vladarjih. Kmalu jih je bilo sram: Parti so se spridili; izberačili so iz tujega sveta kralja, ki se je nalezal sovražnikovih zvijač; že se šteje prestol Arsacidov med rimske province in razdaja. Kje je slava tistih, ki so pobili Krasa⁵, pregnali Antonia, če Cezarjev suženj, ki je toliko let prenašal sužnost, gospoduje Partom? Še bolj je razvnemal prezirajoče on sam, ker se je tako oddaljil od običajev prednikov, ki je bil redkokdaj na lovu in se ni menil za konje; kadar koli je šel po mestih, so ga nosili na nosilih, ošabno je preziral domače gostije. Zasmehovali so tudi grško

spremnost in to, da so najneznatnejše domače potrebnosti s prstanom zapečateni⁶. Toda svobodni dostop, velika prijaznost, to je bilo Partom nepoznano kot nekaj lepega, to so imeli za nove napake; in ker so bile take reči tuje njihovim navadam, so enako sovražili to, kar je bilo hvale vredno in kar je bilo nápak.

3. In tako so pozvali Artabana, ki je bil iz rodu Arsacidov in odrasel pri Dahih⁷; v prvem spopadu je bil premagan, vendar je zbral nove moči in se polastil kraljestva. Premaganemu Vononu je dala Armenija pribežališče. Nezvesto je omahovala takrat med partsko in rimsko oblastjo zaradi zločina Antonia, ki je Artavasda⁸, kralja Armenije, pod pretvezo prijateljstva k sebi zvabil, potem ga dal v verige vklemiti, naposled pa usmrtiti. Njegov sin Artaksias je imel v spominu svojega očeta in je bil nam sovražen ter je s silo Arsacidov varoval sebe in svoje kraljestvo. Ko je bil Artaksias z zvijačo svojih sorodnikov usmrčen, je dal Cezar Armencem Tigranesa⁹ in Tiberius Nero ga je posadil na prestol. Toda niti Tigranes niti njegovi otroci niso dolgo vladali.

4. Potem je bil na Augustov ukaz ustoličen Artavasdes, nato pa brez posebne izgube za nas zopet pahnjen s prestola. Tedaj je bil izvoljen C. Cezar¹⁰, da bi pomiril Armenijo. Ta je Ariobarzanesa, ki je bil po rodu Medijec, zaradi njegove lepe postave in odličnega duha, postavil Armencem na čelo proti njihovi volji. Ko je Ariobarzanes umrl po nesrečnem naključju, niso več trpeli njegovega potomstva. Poskusili so z vlado ženske, ki ji je bilo ime Erato; v kratkem pa so jo pregnali in so omahovali bolj brez gospodarja kakor svobodni ter za regenta postavili izgnanega Vonona. Ker pa je Artabanus grozil in mu Armenci niso mogli dati dovolj opore, je bilo treba začeti vojno proti Partom, če bi ga hotela braniti naša moč. Kretikus Silanus, upravnik Sirije, ga

je zvabil k sebi ter ga zastražil, pustil pa mu je luksuz in kraljevsko ime. Kako se je skušal Vonones temu igranju izogniti, bomo poročali na drugem mestu.

5. Sicer pa Tiberiu ni bilo nevšečno, da so v orientu takšni nemiri; pod to pretvezo bi mogel Germanika odtrgati od legij, ki so bile nanj navajene, ter ga postaviti nad nove province in tako predati zvižaji in nezgodam. Toda oni si je, čim bolj so mu bili vojaki vdani in čim bolj nenaklonjen mu je bil stric, tem bolj prizadeval, da bi pospešil zmago; mislil je na boje in na to, kar je doživel žalostnega ali srečnega, ko se že tretje leto vojskuje: Germane tolče v pravih bitkah in na ugodnih terenih, podpirajo ga gozdovi, močvirja, kratko poletje in prezgodnja zima; njegovi vojščaki ne trpijo toliko zaradi ran kakor zaradi dolgih pohodov in izgube orožja; obe Galiji sta izčrpani zaradi dobave konj; dolga vrsta trenava bi k zasedi in ovira obrambo. Če pa bi izkoristili morje, bi se vojna bolj zgodaj začela, z legijami bi hkrati odvažali tudi vojne potrebnosti, konjeniki in konji bi krepko stali sredi Germanije.

6. Za tem je torej stremel. Potem ko sta bila P. Vitelius in C. Antius odposlana k cenitvi obeh Galij, sta dobila Silius Anteius in Cecina ukaz, da skrbita za izgradnjo ladjevja. Zdelo se je, da bi tisoč ladij zadostovalo, in so jih hitro pripravili; nekaj je bilo kratkih z ozkim zadnjim in sprednjim delom, a s širokim trebuhom, da bi se laže upirale valovom; nekatere pa so imele ploščato podladje, da bi brez škode nasedale; še več jih je imelo na obeh koncih nameščena krmila; mnoge so lahko na krovih nosile metalne stroje, pa tudi konje in živež; vse so bile opremljene z jadri in vesli, ki so tem hitreje pogajala ladje, čim veselejše so bili vojaki ali čim bolj so se bali. Otok Batavov je bil določen, da se tam zberejo, kajti ondaj je bil lahek pristanek in prilož-

nost za vkrcavanje čet in za prepeljavanje v vojno. Kajti Ren teče v eni strugi dalje ali pa obteka le majhne otoke ter se deli na začetku batavskega ozemlja takorekoč v dve reki, ima pa še zmeraj isto ime in je še vedno enako silovit tam, kjer teče mimo Germanije, dokler se ne pomeša z Oceanom; ob galskem bregu je širši in teče bolj mirno — zato prebivalci spreminjajo njegovo ime in mu pravijo Vahalis — kmalu pa se tudi to ime zamenja z reko Moso in se po njenem velikanskem ustju prav tako izliva v Ocean.

7. Toda vtem ko se ladje še zaganjajo, da bi pristale, ukaže Cezar legatu Siliu, naj z lahko oboroženo četo vpade na ozemlje Hatov, sam pa odpelje, ko sliši, da se oblega ob reki Lupia zgrajena trdnjavnica, šest legij tjakaj. Niti Silius ni mogel zaradi nenadnih nalivev nič drugega storiti, kakor da je v naglici pograbil nekaj plena ter odpeljal ženo in hčerko Arpa, kneza Hatov; niti niso oblegovalci dali Cezarju priložnosti, da bi začel bitko, ker so se razpršili, ko so slišali, da se bliža. Vendar pa so porušili grob, ki je bil nedavno narejen Varovim legijam, in stari, Drusu postavljeni žrtvenik. Žrtvenik je nazaj postavil ter svojemu očetu v čast na čelu svojih legij priredil slovesen obhod; obnoviti grob pa se mu ni zdelo priporočljivo. In vse med trdnjavico Aliso in Renom je dobro utrdil z novimi okopi in nasipi.

8. In že je prispelo brodovje. Zdaj je naprej poslal živež, razdelil ladje med legije in zaveznike ter se tudi sam spustil v tako imenovani Drusov kanal. Z molitvijo se je obrnil na očeta Drusa, da bi njega, ki se je lotil enakega dela kakor on, rad in milostno podprl s svojim zgledom in spominom na svoje načrte in svoja dejanja, nato pa je po Oceanu srečno priplul do reke Amisie. Brodovje je pustil ob levem bregu Amisie in storil napako, da ni vojakov peljal dalje navzgor na desno ležeči svet; tako je preteklo

več dni, ko so gradili mostove. Konjeniki in legije so sicer neustrašeno šli čez morske plitvine, ker valovje še ni naraščalo, toda pri zadnjih četah pomožnih narodov in zlasti pri Batavih, ki so bili tam, je nastala zmeda, ko so skakali v vodo in hoteli pokazati, kako znajo plavati, in nekatere so pogoltnili valovi. Ko je Cezar obkoličeval taborišče, je dobil sporočilo, da so Apsivariji, rimski zavezniki, za hrbtom od njega odpadli; tja je poslal s konjenico in lahkooboroženci Stertinia, ki je z ognjem in mečem množeval nezvestobo.

9. Reka Visurgis je tekla med Rimljani in Heruski. Na njenem bregu je nastopil Arminius z vsemi drugimi glavarji in, ko se mu je na vprašanje, ali je Cezar prišel, odgovorilo, da je prišel, je prosil, da bi se smel pogovoriti s svojim bratom. Ta je bil pri vojski imenovan Flavus, Plavolasec; odlikoval se je po svoji zvestobi celo potem, ko je pred malo leti pod poveljstvom Tiberia zgubil v boju oko. Zato se mu je dovolilo; ko je pristopil, ga je pozdravil Arminius, ki je odstranil svoje spremljevalce ter zahteval, da odidejo strelci, ki so bili razvrščeni spredaj na našem bregu. Kakor hitro so odšli, je vprašal brata, od kod ima tako izmaličen obraz. Ko mu je le-ta imenoval kraj in bitko, je hotel zvedeti, kakšno nagrado je prejel za to. Flavus je našteval povišek vojaške mezde, ovratno verižico, venec in druga vojna častna darila; Arminius se je smejal revnemu suženjskemu plačilu.

10. Nato sta se začela razgovarjati in vsak je svoj trdil. Ta je govoril o veličini Rima, o mogočnosti Cezarja in o tem, kako hude kazni čakajo premaganca, tistega pa, ki se vda, milost in prizanesljivost; niti z njegovo soprogo in njegovim sinom se ne bo sovražno ravnalo. Oni pa je poudarjal sveto pravo domovine, prastaro svobodo, domače bogove Germanije in kako z njim vred tudi mati prosi, naj rajši ne zapusti in izda svojih pripadnikov in sorodnikov, da,

niti svojega ljudstva, kakor da bi hotel biti imperator. Polagoma sta se začela pričkat in bi ju ne bila niti reka, ki je tekla med njima, zadržala od boja, ko bi ne bil prihitel Stertinius in zadržal Flava, ki je ves razjarjen zahteval orožje in konja. Onkraj je bil videti Arminius, kako je grozil in napovedoval bitko; kajti marsikaj je v latinskem jeziku govoril, saj je bil služil v rimskem taboru kot voditelj svojih rojakov.

11. Naslednjega dne so stale vojne vrste Germanov onstran reke Visurgis. Cezar je imel za nevredno imperatorja, da bi legije izpostavil nevarnosti, ne da bi zgradil mostove in nanje postavil straže; zato je poslal konjenico po plitvini na drugo stran. Načelovala sta ji Stertinius in Emilius iz števila po činu najstarejših stotnikov; na raznih točkah sta se zagnala v reko, da bi sovražnika razpršila. Tam, kjer je bila reka najbolj deroča, je planil ven Hariovalda, vojskovodja Batavov. Njega so izvabili Heruski, ki so se delali, kakor da bežijo, na ravan, ki so jo obdajali visoki gozdovi; potem so se od vseh strani pognali proti nasprotnikom in jih zadrževali; zasledovali so umikajoče ter se z njimi spopadli ali jih podili pred seboj. Hariovalda se je dolgo upiral divjosti sovražnikov, potem pa je izpodbujal svoje, naj naskakujoče čete v strnjenih vrstah zlomijo, in je sam skočil v najgostejšo gnečo ter se zgrudil pod točo puščic, potem ko je bil tudi konj pod njim preboden; mnogo plemičev je obležalo okoli njega. Druge je rešila nevarnosti njihova lastna moč ali konjenica, ki je s Stertiniom in Emiliom prišla na pomoč.

12. Ko je Cezar prešel reko Visurgis, mu je prebežnik javil, da je Arminius že izbral bojišče in da so se tudi druga plemena zbrala v Herkulu posvečenem gozdu, da bi ponoči napadla taborišče. Ovadniku so verjeli in zagledali stražni ogenj. Priplazili so se še vohuni ter javili, da se že sliši hrzanje konj in zamolklo hrumenje neštevilne in neurejene vojske. Ker

se je bližal vse odločujoči trenutek, je menil, da bi bilo prav poizvedeti, kakšno je razpoloženje vojakov, in je premišljal, kako bi se dalo to zanesljivo dognati. Tribuni in centurioni poročajo večkrat to, kar je prijetno, kakor to, kar so dognali; mišljenje osvobodencev je suženjsko; prijatelji se prilizujejo; če skliče vojsko v zbor, pritrujejo glasno tudi temu, o čemer odločajo le malokateri. Treba je do dna preučiti njihovo mišljenje, ker med seboj in neopazovani pri vojaški hrani izražajo upanje ali strah.

13. Ko se je znočilo, je šel iz poveljniškega šotora po tabornih in stražam neznanih potih z enim samim spremljevalcem, odet z volčjim kožuhom, da bi ga ne poznali, ter se približal vojaškim šotorom, kjer se je eden ponašal z blagorodnostjo vojskovodje, drugi s svojo plemenito zunanostjo, večina pa s svojo vztrajnostjo, vljudnostjo in s svojim v resnosti in šali vedno istim mišljenjem, da je treba tiste, ki so nezvesti in ki kalijo mir, žrtvovati maščevanju in slavi. Medtem je eden izmed sovražnikov, ki je znal latinsko, pognal konja k okopu ter v Arminiovem imenu glasno obljubljal žene in polja in, dokler bi vojna trajala, po sto secercijev na dan, če bi kdo prebežal. Ta žalitev je razvnela jezo legij: da bi le prišel dan, da bi le prišlo do bitke! Vojak bo vzel polja Germanov, odvedel žene; naj le sprejmejo to ponudbo ter določijo zakonske žene in denar sovražnikov za vojni plen. Nekako o tretji nočni straži¹¹ so sovražniki naskočili tabor, vendar pa niso vrgli nobenega kopja in izstrelili nobene puščice, ko so opazili, da stojte spredej na utrdbah kohorte in da ni nič zanemarjeno.

14. Ista noč je prinesla Germaniku srečo obetajoče sanje; sanjalo se mu je, da je prejel pri žrtvovanju drugo, lepšo togo iz rok svoje babice Auguste, ker je bila njegova poškopljena s krvjo žrtvovane živali. To dobro znamenje ga je opogumilo in ker so bile tudi avspicije ugodne, je sklical vojaški zbor ter

pred njim govoril, kaj je modro ukrenil in pripravil za skorajšnjo bitko. Ne samo ravnine so rimskemu vojaku dobre za boj, ampak tudi gozdovi in soteske, če se bojuje boj po načrtu. Kajti velikanski ščiti barbarov, ogromne sulice med drevesnimi debli in iz tal zraslo grmovje se ne dá tako lahko uporabljati kakor kopja, meči in telesu se prilegajoči oklepi. Naj le suvajo s sulicami in merijo z ostmi v obraze: German nima oklepa, ne čelade, niti z železom ali usnjem zavarovanih ščitov, temveč samo vrbovo pletivo ali pa tanke in pobarvane deske; prva bojna vrsta je le nekoliko oborožena s sulicami, vsi drugi pa imajo v ognju obžgana in kratka kopja. In oni sami, kakor so videti grozni in sposobni za kratek napad, so občutljivi za rane: brez sramu za grda dejanja, ne mené se za svoje voditelje, bežijo, obupani v nesreči, v sreči pa ne mislijo niti na božje, niti na človeško pravo. Če ste se naveličali pohodov in voženj po morju, bo ta bitka to končala. Že je Albis^{11a} bliže kakor Ren, onkraj pa ni več vojne; samo tukaj, v deželi, kamor sta prodrla tudi njegov oče in njegov ujec, po katerih sledi gre, mu morajo pomagati do zmage.

15. Govoru vojskovodje je sledila bojaželjnost vojakov; dalo se je znamenje za bitko. Vendar tudi Arminius in vsi drugi prvaki Germanov niso opustili, da ne bi vsak svojim izpričal, da so to tisti Rimljani, ki so prvi dan zbežali iz Varove vojske, ki so se uprli, in jih je nekaj svoj z ranami pokriti hrbet, nekaj pa od valovja in viharjev razbite ude znova izpostavilo srditim sovražnikom in jeznim bogovom, ne da bi kaj dobrega upalo. Kajti izbrali so si brodovje in brezpotni Ocean, da bi prihajajočih nihče ne srečal in poraženih napadal; toda če bi prišlo do pretepa, bi premaganim nič ne pomagali vetrovi in vesla. Pomni-jo naj le svojo lakomnost, krutost in ošabnost. Ali jim še kaj drugega preostaja, kakor da se trdno držijo svobode ali pa umrjejo pred sužnostjo?

16. Tako razvnete in po boju hrepeneče odpeljejo dol na ravnino, ki se imenuje Idisiaviso. Ta se razprostira med reko Visurgis in med griči. Zada je dviga gozd z visoko molečimi vejami, na golih tleh pa ležijo drevesna debla. Ravnino in rob gozdov drži barbarski vojni red; samo višine so zasedli Heruski, da bi se mogli odzgoraj vreči na Rimljane, če bi začeli bitko. Naša vojska je prihajala takole: galske in germanske pomožne čete spredaj, za njimi lokostrelci peš; nato štiri legije in z dvema pretorskima kohortama in izbrano konjenico Cezar; potem enako število drugih legij in lahkooboroženci s strelci na konjih ter vse druge kohorte zaveznikov. Pripravljeni so bili vojaki, da bi v redu drug za drugim stopili v bojno vrsto.

17. Komaj je zagledal trume Heruskov, že je ukazal jedru konjenikov, naj jim skoči v bok, Stertiniu pa, naj jih obkoli z vsemi drugimi četami ter napade od zadaj, sam pa bo pravočasno na mestu in pomagal. Medtem je imperatorju zbudil pozornost prekrasen preroški pojav: videli so osem orlov, ki so leteli proti gozdovom in se spustili vanje. Glasno je zaklical, naj hitijo in sledijo rimskim ptičem, ki so duhovi zaščitniki legij. V trenutku je pehota napadla tam, kjer je naprej poslana konjenica že porazila zadnje čete in bok sovražnikov. In človek bi skoraj ne verjel: dve četi sovražnikov, ki sta imeli zaseden gozd, sta bežali v nasprotni smeri na plano polje, tisti pa, ki so stali na ravnini, so drveli v gozd. Med le-te so naši poganjali Heruske z gričev in med njimi se je odlikoval Arminius, ki je z roko, s svojim glasom in svojo rano vzdrževal bitko; že je udaril na strelce, da bi tam prodrl; to bi se mu posrečilo, ko se ne bi proti njemu zagnale kohorte Retov in Vindelikov pa še galske. Vendar pa mu je pomagal njegov napor in silovitost konja, da je prodrl, ker si je z lastno krvjo namazal obraz, da ga ne bi spoznali. Nekateri so po-

ročali, da so ga Hauki, ki so se nahajali med rimskimi pomožnimi četami, spoznali in pustili naprej. Enaka hrabrost ali enaka prevara je dala Inguiomeru, da je ušel. Vsi drugi so bili vsevprek pobiti; prav mnoge, ki so skušali preplavati reko Visurgis, so pokopale puščice in kopja ali nazadnje sila zasledovalcev in breg, ki se je sesipal. Nekateri, ki so na sramotnem begu plezali na drevesa in se skrivali v vejah, so strelci, kakor bi se igrali, postrelili, druge pa so zmečkala polomljena drevesa.

18. To je bila velika zmaga in za nas nekrvava. Od pete dnevne ure do noči so poraženi sovražniki pokrili deset tisoč korakov daleč polje s svojimi trupli in z orožjem; med njihovim plenom so se našle tudi verige, ki so jih bili prinesli s seboj za Rimljane, kakor da ni bilo dvoma o izidu bitke. Vojaki so na bojišču pozdravili Tiberia kot imperatorja in nakopičili grmado, na katero so kot trofeje položili orožje in nanjo zapisali imena premaganih narodov.

19. Niti rane, niti žalovanje in opustošenje ni tako bolelo in jezilo Germanov kakor pogled na to grmado. Tisti, ki so že nameravali zapustiti svoje hiše in se umakniti čez Labo, so hoteli zdaj bitko in so zgrabili za orožje; ljudstvo, plemstvo, mladi in stari so nenadno napadli rimsko vojsko in jo zbegali. Naposled so izbrali za bojišče neko ravnino, omejeno od reke in gozdov, ki je bila zelo močvirna; tudi okoli gozdov je bilo globoko močvirje, le eno stran so Angrivariji dvignili s širokim nasipom, da bi bili od Heruskov ločeni. Tam se je postavila pehota; konjenico so skrili v bližnje gozdove, da bi bila legijam za hrbtom, če bi vanje vdrle.

20. Vse to je bilo Cezarju znano; vedel je za načrte, za položaje, za vse, kar je bilo očito in skrito ter je lesti sovražnikov izrabil njim samim v pogubo. Legatu Seiu Tuberonu je predal konjenico in ravan; pehoto je tako razvrstil, da je en del lahko po rav-

nem prišel v gozd, drugi pa se povzpел na nasip, ki je ležal pred njim; kar je bilo težko, je sam prevzel, vse drugo pa je prepustil legatom. Tisti, ki jim je bila določena ravan, so lahko prodirali; tiste pa, ki so morali naskakovati nasip, so od zgoraj zadevale puščice in kopja, kakor da bi morali plezati po zidu. Vojskovodja je opazil, da je boj od blizu neenak; zategadelj je legije nekoliko nazaj potegnil ter ukazal pračarjem in metalcem kamenja, naj lučajo svoje izstrelke in s tem preženejo sovražnika. Letela so kopja iz metalnih strojev in čim bolj so se prikazovali branitelji, tem bolj so padali ranjeni dol. Cezar je bil prvi, ki je napadel gozdove s pretorskimi kohortami, ko je bil okop zavzet; tam se je bojeval mož proti možu. Sovražnika je zadrževalo močvirje, Rimljane pa so zadrževale reka in gore: oba dela sta obstala tam, kjer sta bila, in sta mogla iskati upanje v svoji hrabrosti in rešitev edinole v zmagi.

21. Germani niso bili nič manj pogumni, toda načinu boja in uporabi orožja niso bili kos, ker njihova velikanska množica ni mogla na tesnem prostoru iztezati svojih čezmerno dolgih sulic niti jih nazaj potegniti, niti ni mogla naskakovati in nič jim ni pomagala njihova gibčnost, ker je bila prisiljena bojevati se stojé na istem mestu, medtem ko si je vojak, ki je ščit tiščal na prsi in z roko trdno držal za ročaj meča ter prebadal široke ude barbarov, krčil pot čez kopice sovražnikovih trupel, ko je Arminius že omahoval zaradi nenehne nevarnosti ali ker ga je ovirala rana, ki mu je bila pravkar zadana. Saj je celo Inguiomera zapuščala bolj sreča kakor hrabrost. Tudi Germanikus je snel pokrivalo z glave, da bi ga bolj spoznali, ter prosil, naj le kar naprej morijo, češ da ni treba delati ujetnikov in da bo edinole uničenje ljudstva končalo vojno. Že ob pozni uri je odpeljal legijo iz bitke, da bi postavila tabor; vse druge so se do

noči nasičale s krvjo sovražnikov. Konjenica se je borila neodločeno.

22. Cezar je pred zbranim vojaštvom pohvalil zmagalce in dal napraviti grmado orožja s ponosnim napisom: po zmagi nad narodi med Renom in Labo je vojska Tiberia Cezarja posvetila ta spomenik Martu, Jupitru in Augustu. O sebi ni ničesar dodal, ker se je bal zavisti ali ker je mislil, da zadostuje, če se zaveda svojega dela. Brž nato je Stertiniu naročil vojno proti Angrivarijem, če se sami ne podvizajo, da bi se vdali. Tako so oni prejeli odpuščanje za vse, ne da bi ponižno za to prosili.

23. Ker pa je bilo že v poznem poletju, so bile nekatere legije po kopnem poslane nazaj v zimsko taborišče; še več jih je Cezar vkrcal na ladje ter z njimi odplul po reki Amisii v Ocean. In v začetku je mirno morje šumelo od vesel tisočih ladij ali pa so ga razgibala jadra. Kmalu so se nakopičili črni oblaki, iz katerih se je usipala toča in so razburkani valovi zastirali razgled in ovirali plovbo. Preplašeni vojaki, ki niso poznali nevarnosti morja, so ovirali delo izkušenih. Nato je vse nebo in vse morje padlo v oblast južnega vetra, ki ga je na vlažnih pokrajinah Germanije, na globokih rekah ojačil in je še pritisnil bližnji severni veter. Tako je razgnal ladje v odprti Ocean ali proti otokom, ki so s strmimi skalami ali s skritimi plitvinami grozili. Komaj so se tem le s težavo izognili, se je kipenje valov spremenilo in jih je veter gnal v isto smer, tako da se niso mogli zasedrati: konji, tovarna živina, pratež in celo orožje — vse je bilo pometano v morje.

24. Kolikor je Ocean viharnejši kot vsa druga morja, kolikor nebo v Germaniji ostrejša kot drugod, toliko bolj nezaslišana in silnejša je bila ta nesreča kot vse druge kdaj doživete. In vsenaokoli sovražne obale in tako globoko in brezmejno morje, da je prevladovalo mnenje, da je le-to skrajnje, za katerim ni

nobenega kopnega več. En del ladij je pogoltnilo morje, še več pa jih je obtičalo pri daljnih otokih; ker ni bilo tam niti sledú človeške omike, so vojaki od lakote umrli razen tistih, katere so na kopno vržena konjska trupla prehranila. Samo troveslača Germanika je pristala ob ozemlju Haukov; vse tiste dni in noči so ga prijatelji, ko je pri klečeh in v morje molečih bregovih glasno obtoževal samega sebe, da je kriv tolike nesreče, komaj zadržali, da ni iskal smrti v istem morju. Ko se je slednjič vračala plima in je pihal ugoden veter, so se vrnile hudo poškodovane ladje z redkimi vesli; nekatere so tudi vlekale močnejše ladje. Te je dal hitro popraviti ter jih poslal, da bi preiskale otoke. Prav veliko ljudi se je našlo: mnoge so Angrivariji, ki so bili nedavno sprejeti v varstvo, odkupili od daleč znotraj živčih prebivalcev ter jih vrnili; nekaj jih je bilo zanesenih v Britanijo in te so mali kralji poslali nazaj. Kdor se je vrnil iz zelo oddaljenih krajev, je pripovedoval o čudovitih stvareh, o silovitosti viharjev in o neznanjskih ptičih, o morskih pošastih, o dvospolnih ljudeh in živalih, bodisi da jih je videl ali si jih v strahu le domišljal.

25. Toda vest o izgubi ladjevja je zbudila pri Germanih novo upanje, pri Cezarju pa željo, da bi jih ustrahoval. C. Siliu je ukazal s trideset tisoč pešci in tri tisoč konjeniki iti proti Hatom; sam je z večjim številom čet prodiral na ozemlje Marsov, katerih glavar Malovendus se je nedavno vdal in je ovadil, da je v bližnjem logu zakopan orel Varove legije in da ga straži le neznatna posadka. Takoj je bila poslana četa, da bi sovražnika odspredaj izvabila, drugi pa naj bi ga odzadaj obkolili in zemljo odkopali. Obojim je pomagala sreča. Tem hitreje je Cezar prodiral v notranjost ter pustošil ozemlje sovražnika, ki se ni upal spustiti v boj. Kajti govorilo se je, da so Rimljani nepremagljivi, saj so vzlic temu, da jim je

bilo brodovje uničeno in so izgubili orožje ter so trupla mór in kónj pokrivala obalo, z isto hrabrostjo in z enako drznostjo vdrli, ko da se je njihovo število povečalo.

26. Nato je bilo vojaštvo odpeljano nazaj v zimsko taborišče; v duhu je bilo veselo, češ da se je za nezgode na morju odškodovalo s srečnim vojnim pohodom. Vrh tega je bil Cezar zelo darežljiv in je vsakemu poravnal škodo, kolikor je je kdo pretrpel. Tudi ni nihče dvomil o tem, da sovražniki omahujejo in nameravajo prositi za mir in za to, da bi se vojna utegnila končati, če bi se počakalo še do bližnjega poletja. Toda Tiberius je Cezarja s pogostnimi pismi opominjal, naj se vrne k triumfu, ki mu je bil sklenjen, češ da je že dovolj uspehov, dovolj nezgod. Srečne in velike bitke ima za seboj: tudi naj se spominja, kako hude in strašne izgube so povzročili viharji in valovi brez krivde vojskovodje. Naj ne pozabi, da je bil od božanskega Augusta devetkrat poslan v Germanijo in da je več opravil z modrostjo kakor s silo. Tako so se vdali in postali podložni Sugambri¹², tako so sklenili mirovno pogodbo Suebi in njihov kralj Maroboduus. Tudi Heruski in vsa druga uporna plemena se lahko prepustijo sporom, ker se je že dovolj storilo za maščevanje Rima. Ko je Germanikus prosil samo še za eno leto, da bi dovršil, kar je začel, je še bolj preskušal njegovo skromnost s tem, da mu je ponudil drugi konzulat, katerega uprava je zahtevala njegovo osebno prisotnost. Hkrati je dostavil, naj dá, če je treba vojno še nadaljevati, priložnost bratu Drusu, da si pribori slavo; ker ni zdaj nobenega drugega sovražnika več, samo v Germaniji lahko doseže naslov imperatorja ter odnese lovorov venec. Germanikus se ni več obotavljal, čeprav je sprevidel, da so vse to le izgovori in pretveze, s katerimi se mu iz zavisti odjemlje že priborjeno dostojanstvo.

27. Prav ob istem času zadene Libona Drusa iz rodu Skribonijev ovadba, da snuje državni prevrat. O tem, kako se je to začelo, kako je potekalo in se končalo, bom skrbneje poročal, ker se je takrat prvič izkazalo, kar je toliko let razglodavalo državo. Senator Firmius Katus, eden izmed najzaupnejših Libonovih prijateljev, je neopreznega in za prazne obljube Haldejcev lahko dostopnega mladeniča pridobil za to, da je verjel čarovnijam magov in celo razlagalcem sanj; dokazoval mu je, da je Pompeius njegov praded, Skribonia, ki je bila nekdanja Augusta soproga, njegova teta, Cezarji njegovi bratranci, ter mu kazal njegovo hišo, polno slik prednikov, in ga pri tem izpodbujal k razkošju in da naj dela dolgo. Poznal je njegovo razuzdanost in njegove zadrege ter ga je tem bolj zapletal in v mrežo lovil.

28. Ko je že našel dovolj priči in sužnjev, ki so isto priznavali, je zahteval dostop k vladarju, potem ko je po rimskem vitezu Flaku Veskulariu, ki se je zaupljiveje družil s Tiberiom, prikazal zločin in krivca. Cezar ni ovadbe zavrgel, ni pa dovolil sestanka, kajti isti Flakus bi utegnil raznašati njune pogovore. Medtem je Libonu podelil preturo in ga povabil na pojedino, ne da bi v obrazu pokazal spremenjeno mišljenje in v pogovoru razburjenost — tako zelo je prikrival svojo jezo; hotel je rajši vedeti za vse njegovo govorjenje in za vsa njegova dejanja, ki bi jih lahko preprečil, dokler ni neki Iunius, katerega je baje Libo nagovarjal, naj s čarodejnimi besedami izvabi sence podzemlja, Libona ovadil Fulciniu Trio¹³nu. Med tožniki je bil Trio na slabem glasu. Trio je takoj prijel obtoženca, šel h konzulom in zahteval preiskavo pred senatom; sklicani so bili senatorji s pripombo, da gre za važno in grozno zadevo.

29. Medtem je hodil Libo v žalni obleki¹³, spremljan od uglednih žen, od hiše do hiše, prosil svoje sorodnike, zahteval priprošnjo zaradi nevarnosti; vsi

so mu to odklonili z raznimi izgovori, ker so se prav tako bali. Na dan senatove seje se je dal, bodisi da je hlinil bolezen, v nosilih nesti do vrat kurije, se opiral na brata, dvigal roke in milo prosil Tiberia; le-ta ga je sprejel, ne da bi spremenil obraz. Nato je Cezar bral obtožnico in imena tožnikov docela mirno, tako da je bilo videti, da obtožbe niti ne ublažuje niti zaostruje.

30. Kot tožitelja sta pristopila razen Triona in Kata še Fonteius Agripa in C. Vibius ter sta se prerekala, komu naj se prizna pravica, da bo smel nastopiti kot glavni govornik zoper obtoženca, dokler ni Vibius izjavil, da bo zato, ker se samá ne moreta zediniti in je Libo vstopil brez zagovornika, posamič predložil obdolžitve.¹⁴ Prebral je nesmiselna pisma v obtožnici, kako je Libo pri magih povpraševal, ali bo imel kdaj toliko premoženja, da bo lahko z denarjem pokril Vio Appio vse do Brundisia. In tako je bilo v teh obtožbah še veliko takih budalosti in neresnic, milo rečeno — vse polno pomilovanja vrednega. V enem pismu pa so bila, kakor je trdil tožnik, imenom Cezarja ali senatorjev z lastno roko Libona pripisana zlonosna ali nerazumljiva znamenja. Ker je obtoženec tajil, se je sklenilo, da se morajo sužnji, ki vse to priznavajo, zaslišati na mučilih. Ker pa je bilo po starem senatovem sklepu prepovedano zasliševanje z mučenjem, kadar je šlo za življenje gospodarja, je zviti in vedno kako novo pravo uvajajoči Tiberius ukazal, naj se drug za drugim prodajo upravniku državne imovine¹⁵, da bi se namreč lahko zaslišali zoper Libona, ne da bi se s tem kršil senatov sklep. Zategadelj je obtoženece prosil za rok do naslednjega dneva, odšel domov ter naročil svojemu sorodniku P. Kvirinu, naj se še s poslednjimi prošnji obrne na cesarja.

31. Odgovor je bil, naj se obrne na senat. Medtem so njegovo hišo obstopili vojaki; celo v preddverju

so robantili, da bi jih bilo slišati in videti, ko je Libo celo pri gostiji, ki naj bi bila poslednja njegova radost in zabava, ves izmučen klical po morilcu, prijemal sužnje za roko in jim ponujal meč. In ko so se le-ti obotavljali in branili ter se umikali, se je, kakor da ga je že smrtna temina obšla, dvakrat zabodel v trebuh. Ko se je grudil in stokal, so prihiteli osvobodenci, vojaki so odstopili, ko so videli umor. Obtožbo pa so vendar v senatu obravnavali z isto resnostjo in Tiberius je prisegel, da bi prosil za življenje moža, čeprav je bil še tako kriv, ko bi ne bil svoje smrti prostovoljno pospešil.

32. Njegovo imetje se je razdelilo med tožnike in izredne preture¹⁶ so bile podeljene tistim, ki so bili senatorskega stanu. Tedaj je Kota Mesalinus¹⁷ glasoval za to, da naj Libonova podoba¹⁸ ne spremlja pogrebov njegovih potomcev, G. Lentulus pa, da ne sme noben Skribonius¹⁹ nositi priimka Drusus; zahvalni prazniki so bili določeni, kakor jih je Pomponius Flakus predlagal; daritve Jupitru, Martu in Konkordiji so sklenili L. Piso, Galus Asinius, Papius Mutilus in L. Apronius, hkrati pa še to, da naj bo trinajsti september, ko je Libo storil samomor, praznik; njihova pomembna imena in njihovo prilizovanje sem omenil, da bi se vedelo, da je to že staro zlo v našem javnem življenju. Tudi o izgonu matematikov in magov iz Italije je senat sklepal; izmed teh je bil L. Pituanus vržen s skale,²⁰ proti P. Marciju so po stari navadi postopali konzuli pred Eskvilinskimi vrati²¹, potem ko so ukazali trobiti po mestu.

33. Naslednji dan sta na senatovi seji zoper potratnost državljanov veliko govorila bivši konzul Kv. Haterius in bivši pretor Oktavius Fronto; sklenilo se je, da se ne smejo izdelovati masivne zlate posode za postavljanje jedi na mizo in svilene obleke ne smejo onečaščati mož. Fronto je šel še dalje in je zahteval zmernost pri srebrnini, pohištvu in slu-

žabništvu; bila je namreč še zmerom navada pri senatorjih, da so dajali pri glasovanju na razgovor, če so menili, da je kaj za državo koristno. Nasprotno pa je Galus Asinius razlagal, kako je z rastjo države zraslo tudi zasebno bogastvo in da to ni nič novega, ampak ustreza običajem najstarejših časov, češ da je drugačno premoženjsko stanje pri Fabricijih², drugačno pri Scipionih. Tudi pri služabništvu in srebrnini in pri vsem, kar se nabavlja za potrebo, se ne more govoriti o preobilnosti ali zmernosti, kajti vse se ravna po premoženju posestnika.

34. Pri tem se je L. Piso spraval nad izpodlezavanje častnih služb, nad podkupljivost sodišč, nad divjanje govornikov, ki grozijo s tožbami; odšel bo iz mesta ter živel na kakem skritem in oddaljenem posestvu; in že je hotel zapustiti kurijo. To je prizadelo Tiberia; čeprav je s prijaznimi besedami že sam poskusil Pisona pomiriti, je vendar tudi njegove sorodnike pozval, naj ga s svojim ugledom ali s prošnjami zadržijo, da ne bi odšel. Prav ta Piso je pokazal svojo odkritosrčno nevoljo s tem, da je kmalu potem pred sodišče pozval Urgulanio, katero je prijateljstvo Auguste²³ dvignilo nad zakone. Kakor se Urgulania ni pokorila in se je, ne mené se za Pisona, odpeljala v Cezarjevo hišo, tako se tudi on ni ganil z mesta, dasi se je Augusta pritoževala zaradi osebne žalitve in preziranja. Tiberius, ki je mislil, da mora zavoljo javnega mnenja storiti materi po volji, je rekel, da pojde sam k pretorjevemu tribunalu in bo pomagal Urgulanii; odšel je iz palače ter ukazal vojakom, da mu morajo od daleč slediti. Tako so ga videli, kako je ob navalu ljudstva z mirnim obrazom zavlačeval čas z raznimi pogovori, dokler ni ukazal Augusti, ker so sorodniki zaman skušali pomiriti Pisona, naj prinese zahtevani denar. In tako se je končala zadeva ne neslavno za Pisona, še bolj slavno pa za Cezarja. Sicer pa je moč Urgulanie tako zelo pre-

kašala moč države, da je mislila, da bi bilo zoper njeno čast, če bi šla za pričo v zadevi, ki se je obravnavala v senatu: poslan je bil pretor, ki naj bi jo zaslišal v njenem stanovanju, dasiravno je bil star običaj, da so celo Vestalke zasliševali na Forumu in pred sodiščem, kadarkoli naj bi pričale.

35. Odložitve zadev v tem letu bi jaz ne omenjal, ko bi se ne splačalo seznaniti se z nesoglasjem Pisona in Asinia Gala glede na to zadevo. Dasi je Cezar izjavil, da ne bo prisoten, je bil Piso mnenja, da jo je treba prav zato tem bolj obravnavati, ker bi bilo državi v čast, če bi mogli tudi v odsotnosti cesarja senat in vitezi opravljati svoje službene posle. Galus pa je rekel, ker ga je Piso prehitel in mu vzel priložnost svobodno govoriti, da ni nič dovolj sijajno in rimskega naroda vredno, kar se ne stori v prisotnosti in pred očmi Cezarja; zato je treba zbor Italije in provinc pridržati njegovi prisotnosti. Ker je Tiberius poslušal in molčal, se je to na obeh straneh zelo strastno obravnavalo; ampak pravne zadeve so se odložile.

36. Tudi se je Galus s Cezarjem sprl. Predlagal je namreč, naj se državni uradniki volijo na pet let in se legati legij, ki so pred preturo opravljali to vojaško službo, že zdaj določijo za pretorje, cesar pa naj imenuje dvanajst kandidatov za vsako leto. Bilo je nedvomno, da je ta predlog globlje posegel in se dotaknil tajnosti imperija. Vendar je Tiberius, kakor da bi se njegova moč in oblast s tem povečala, izjavil, da je težka naloga za njegovo skromnost, če naj jih toliko izbere in toliko drugim vzame upanje. Da se bo pri vsakoletnih volitvah komaj mogoče izogniti zameri, dasi bližnja nada tolaži tistega, ki je bil zavrnjen: koliko sovraštva bo pričakovati od tistih, ki bodo videli, da so za več ko pet let odrinjeni. Kako bi se moglo vnaprej videti, kakšno bo v tako dolgem razdobju vsakogar mišljenje, hiša in premoženjske

razmere? Že pri enoletni določitvi za bodoče dostojanstvo se ljudje prevzamejo; in kako šele, če čakajo na to pet let? Naravnost popetvoriti bi bilo treba magistrature, spodkopati zakone, ki bi določali obdobja za javno dejavnost kandidatov in za iskanje ali za opravljanje častnih služb. Z navidezno dobrohotnim govorom je trdno držal v rokah vladarsko oblast.

37. Tudi je nekim senatorjem pomagal, da so dosegli premoženje,²⁴ ki je bilo potrebno. Tem bolj je bilo čudno, da je prošnjam Marka Hortala, plemenitega mladega moža, čigar uboštvo je bila očitno, vendar s preziranjem ugodil. Bil je vnuk govornika Hortensia; dal se je od božanskega Augusta, ki mu je blagodušno podaril milijon sestercijev, do tega pripraviti, da se je oženil in imel otroke, da ne bi tako slavni rod izumrl. Štirje sinovi so torej ostali pred pragom kurije, ko je v palači, kjer je zasedal senat, gledal zdaj na podobo Hortensia, ki je bila postavljena med govorniki, zdaj na podobo Augusta ter takole začel govoriti, ko je prišel na vrsto, da bi glasoval: »Zbrani očetje, tele dečke, ki jih tukaj vidite, nisem zaplodil iz lastne volje, ampak zato, ker me je cesar k temu pozival; hkrati pa so tudi moji predniki zaslužili, da bi imeli potomce. Kajti jaz, ki niti denarja niti ljudske naklonjenosti niti govorništva, te dedine naše hiše, nisem mogel podedovati²⁵ ali si pridobiti, sem bil zadovoljen, če bi moja ubožnost ne bila v breme niti meni niti komurkoli drugemu. Na cesarjev ukaz sem se oženil. Tu glejte rod in potomstvo toliko konzulov, toliko diktatorjev!²⁶ To pripovedujem ne zato, da bi zbudil zavist, ampak da bi zbudil sočutje. Dosegli bodo časti le za tvoje vlade, Cezar; medtem varuj pravnuke Kvinta Hortensia, gojence božanskega Augusta, pred pomanjkanjem.«

38. Naklonjenost senata je bila Tiberiu izpodbuda, da naj se mu tem odločneje upre, pri čemer je uporabil približno tele besede: »Če vse, kar je revno,

začenja sèm prihajati in beračiti denar za svoje otroke, ne bo posameznik nikoli zadosti dobil in država bo izčrpana. Gotovo niso predniki zato dovolili nestvarno govoriti in pri glasovanju navajati, kaj koristi skupnosti, da bi mi skušali svoje zasebne zadeve in svoje domače razmere tukaj izboljšati, vedno nezadovoljni s senatom in vladarji, bodisi da darilo dopustijo ali odklonijo. Kajti to niso prošnje, ampak zahteve, nepravčasne in nenadejane, če so se senatorji zbrali zavoljo docela drugih stvari; vstajajo ter s številom in starostjo svojih otrok pritiskajo na blagost senata, prav tako silno pa pritiskajo na mene ter tako rekoč vlamljajo v državno blagajno, ki se mora zopet nasilno napolniti, če jo z izkazovanjem dobrot izčrpamo. Tebi, Hortalus, je dal božanski Augustus denar, toda ne sam od sebe in tudi ne s pogojem, da se ti bo vedno dajal. Sicer bo vsaka dejavnost ohabela, nemarnost pa se stopnjevala, če ne bo nihče v samem sebi iskal vzroka strahu in upanja ter bodo vsi brezskrbno čakali na tujo podporo, vne-marni sebi, nam pa nadležni.« Čeprav so to in podobno z odobravanjem poslušali tisti, ki imajo navado hvaliti pri knezih in vladarjih vse, pa naj je častno ali nečastno, je vendar večina vse to sprejela molčé ali s pritajevanim godrnjanjem, Tiberius je to opazil in po kratkem molku rekel, da je Hortalu odgovoril, sicer pa, če je senatova volja, bo dal vsakemu njegovemu otroku moškega spola dvesto tisoč sestercijev. Nekateri so se zahvaljevali; Hortalus je molčal iz strahu ali zavedajoč se tudi v svoji stiski svojega prastarega plemstva. Tiberius tudi potem ni pokazal usmiljenja, dasi je Hortensiova hiša zabredla v sramotno revščino.

39. Istega leta bi bila drznost enega samega suženja močno pretresla državo z zdravami in državljansko vojno, ko bi se pravočasno ne stopilo zdrahljivcem na prste. Suženj Agripe Postuma, z imenom Kle-

mens, je potem, ko je zvedel za Augustovo smrt, sklenil iti na otok Planasia ter z zvijačo ali s silo odpeljati Agripo h germanskim vojskam. Njegov predrzni naklep je preprečila počasnost prevozne ladje; in ker je medtem neki centurio Agripo umoril, se je lotil še večjega in nevarnejšega posla; ukradel je njegov pepel ter plul proti Kosi,²⁷ etruškem predgorju, ter se skrival na nepoznatih krajih, dokler mu niso narasli dolgi lasje in brada; kajti svojemu gospodarju ni bil nepodoben po starosti in postavi. Tedaj so razširjali ljudje, ki so bili za to pripravi in so vedeli za njegovo skrivnost, govorico, da Agripa še živi; najprej, kakor je navada pri vsem, kar je prepovedano, v tajnih pogovorih, nato pa so na daleč in široko raznašali vesti na ušesa lahkovernih ali tudi takih, ki so si želeli državni prevrat. Tudi sam se je plazil v podeželska mesta, kadar se je stemnilo, in se ni javno pokazal niti se dlje časa zadrževal na istem kraju, ampak, ker se resnica ojači z gledanjem in nudenjem, prevara pa z naglico in negotovostjo, je govorico puščal za seboj ali pa jo je prehiteval.

40. Vtem je šel po Italiji glas, da je po milosti bogov Agripa rešen; in to se je v Rimu verjelo. Že se je okrog njega, ko se je v Ostiji izkrca, zbirala ogromna množica ljudi, medtem ko je Tiberius v skrbeh in dvomih premišljal, ali naj z vojaško silo strahuje svojega sužnja²⁸ ali pusti, da bo čas sam odpravil lahkovernost. Omahoval je med sramom in strahom ter zdaj mislil, da ne sme ničesar omalovaževati, zdaj, da se ne sme ničesar bati. Naposled je zadevo prepustil Salustiu Krispu. Le-ta je izmed svojih klientov izbral dva — nekateri poročajo, da sta bila vojaka — ter jima zapovedal, naj hlinita sporazum in gresta k njemu, naj mu ponudita denar in obljubita zvestobo v skupni nevarnosti. Storila sta, kakor jima je bilo ukazano. Potem sta izprežala nezastraženo noč, vzela zadostno moštvo ter ga zvezanega in z za-

mašenimi usti vlekla v Palatium. Ko ga je Tiberius vprašal, kako je postal Agripa, je baje odgovoril: »Kakor ti Cezar.« Da bi sokrivce izdal, se ni dal prisiliti. Tudi Tiberius si ga ni upal javno kaznovati, temveč ga je ukazal usmrtiti v skritem delu palače in njegovo truplo skrivaj odnesti. In čeprav so ga mnogi iz cesarjeve hiše, vitezi in senatorji, podpirali in mu svetovali, se to ni preiskalo.

41. Na koncu leta so posvetili slavalok zraven Saturnovega svetišča, ker so bili pod Germanikovim vodstvom in Tiberiovimi avspicijami zopet osvojeni vojni prapori, ki jih je Varus izgubil, dalje svetišče Hrabre Fortune ob Tiberi na vrtovih, katere je diktator Cezar v oporoki volil rimskemu narodu, in še kapelico julijskemu rodu ter kip v čast božanskemu Augustu pri Bovilah. Za konzulata Gaia Celia in L. Pomponia je 26. maja triumfiral Cezar Germanikus nad Heruski, Hati in Angrivariji ter vsemi drugimi narodi vse do reke Labe. Pripeljali so zaplenjeno orožje, ujetnike, slike gorá, rek in bitk. O vojni so mislili, da je končana, čeprav je zaradi ovir ni dokončal. Pozornost gledalcev je zbujala njegova lepa postava in voz, na katerem se je peljalo pet otrok.²⁹ Vendar pa jih je pri tem obhajala neka skrivna bojazen, ko so pomislili, da naklonjenost ljudskih množic ni prinesla sreče njegovemu očetu Drusu, da je bil tudi njegov ujec Marcelus v cvetu mladosti iztrgan vročim željam preprostega ljudstva in da je ljubezen rimskega naroda kratka in zlovesča.

42. Sicer pa je podaril Tiberius v imenu Germanika vsakemu možu iz ljudstva po tristo sestercijev ter se sam določil za kolego v njegovem konzulatu. Toda tudi s tem ni dosegel, da bi se verovalo v iskrenost njegove ljubezni; zato je sklenil odstraniti mladeniča pod pretvezo, da mu podeljuje čast, ter si je sam izmislil razloge za to ali pa je izkoristil vzroke, ki jih je ponudil slučaj. Kralj Arhelaus je vladal že

petdeseto leto v Kapadociji, Tiberiu zasovražen, ker mu ni med njegovim bivanjem na Rodu izkazal prav nobene pozornosti. Tega pa Arhelaus ni opustil iz ošabnosti, ampak ker so ga Augustovi zaupniki svabili, kajti dokler je bil Gaius Cezar še mogočen in poslan v Orient, se je mislilo, da je Tiberiovo prijateljstvo nezanesljivo. Ko je po poginu rodu Cezarjev³⁰ prišel na oblast, je vabil Arhelaja k sebi s pismom matere, ki ni prikrivala, da se njen sin čuti užaljenega, ter mu obljubljal milost, če pride zanjo prosit. Oni je hitel v Mesto, ker ni vedel za zvijačo ali ker se je bal sile, če je morda zvijačo slutil; tam ga je vladar neprijazno sprejel in potem tožil v senatu. Kmalu je ne zaradi zločinov, ki so bili izmišljeni, ampak od strahu in ker je bil od starosti že onemogel in ker kralji niso navajeni na hudo ponižanje, končal svoje življenje bodisi prostovoljno, bodisi ker je usoda tako hotela. Njegovo kraljestvo je postalo provinca. Ob istem času je po smrti Antioha, kralja Komagenov, in Filopatorja, kralja v Ciliciji, zavrelo med temi narodi, ker so po večini želeli rimsko, drugi pa kraljevsko gospodstvo; in provinci Sirija in Judeja sta prosili za znižanje davkov, ki so ju že preveč težili.

43. O tem torej in, kar sem zgoraj omenil o Armeniji, je razpravljal pred senatorji; tudi je razlagal, da more nemirni Orient pomiriti samo Germanikova modrost, zakaj njegovo življenje se nagiba h koncu, Drusus pa še ni dorastel. Tako so bile s senatovim sklepom dane Germaniku province, ki jih deli morje,³¹ in večja oblast, kamorkoli bi prišel, kakor tistim, ki bi jih dobili po žrebu³² ali bi jih cesar tja poslal. Toda Tiberius je iz Sirije odpoklical Kretika Silana,³³ ki je bil z Germanikom v sovraštvu, ker je bila Silanova hči zaročena z njegovim najstarejšim sinom Neronom, ter imenoval za cesarskega namestnika Gnea Pisona, ki je bil nasilen in neupogljiv; pri-

rojena mu je bila drznost očeta Pisona, ki je v državljanski vojni podpiral stranko,³⁴ ki se je v Afriki znova dvignila proti Cezarju, potem pa sledil Brutu in Kasiju ter se ni maral poganjati za častnimi službami, ko mu je bil dovoljen povratek, dokler ga niso prosili, naj sprejme konzulat, katerega mu je Augustus³⁵ podelil. Toda razen od očeta podedovane ošabnosti ga je podžigalo tudi plemstvo in bogastvo njegove žene Plancine; niti za Tiberiom ni hotel zaostajati in na njegova sinova³⁶ je gledal zviška, ko da sta globoko pod njim. In ni dvomil, da je izbran za namestnika v Siriji zato, da bi omejil Germanikove nade. Nekateri so mislili, da mu je dal Tiberius celo tajna naročila; in ni bilo dvoma, da je Augusta pozvala Plancino, da naj Agripino z žensko ljubosumnostjo preganja. Dvor je bil namreč razdeljen in nesložen, ko je po tihem podpiral Drusa ali Germanika. Tiberius je bil naklonjen Drusu, ker je bil potomec njegove lastne krvi; Germaniku je stričeva nenaklonjenost pridobila ljubezen pri vseh drugih; pa tudi zato je bil pri njih priljubljen, ker je bil iz slavnega rodu po materini strani in mu je bil Markus Antonius stari oče, Augustus pa stari stric. Nasproti se je zdelo, da je Drusov praded, rimski vitez, Pomponius Atikus³⁷ v sramoto slikam prednikov Klaudiov; tudi je Germanikova žena Agripina po rodovitnosti in dobrem glasu prekašala Drusovo ženo Livio. Vendar sta brata³⁸ živela v lepi slogi, ki je niso niti spori najbližjih sorodnikov omajali.

44. Ne dolgo potem je bil Drusus poslan v Ilirik,^{38a} da bi se privadil vojaščini in si pridobil ljubezen vojske; hkrati je Tiberius mislil, da bo mladenič, ki je v mestu razuzdano živel, bolje spravljen v taborišču, on sam pa bo varnejši, če bosta oba sina imela vsak svoje legije. Za pretvezo so služili Suebi, ko so prosili za pomoč proti Heruskom. Kajti po odhodu Rimljanov se jim ni bilo treba več bati zuna-

njih sovražnikov in so po navadi svojega plemena in zdaj še iz slavohlepja obrnili orožje proti samim sebi. Moč narodov in vrlost njihovih voditeljev sta bili v ravnotežju, toda Marobodua je kraljevski naslov osovražil pri njegovih rojakih. Arminius pa je bil prikljubljen, ker se je bojeval za svobodo.

45. Zato so ne le Heruski in njihovi zavezniki, Arminiovi stari vojaki, stopili v boj, ampak tudi iz kraljevine Marobodua so k njemu odpadli Suebi, Semnoni in Langobardi. Po njihovem pristopu bi bil v premoči, ko bi ne bil Inguiomerus prebežal s četo svojih podložnikov k Maroboduu samo zato, ker je starec, njegov stric, menil, da je pod njegovo častjo pokoriti se mlademu sinu svojega brata. Vojski sta se postavili v bojni red, na obeh straneh z enakim upanjem, ne v raztresenih gruclah kakor nekoč pri Germanih, kajti dolgotrajna vojna z nami jih je naučila, da se morajo ravnati po vojaških znamenjih, se utrjevati z rezervami in poslušati besede vojskovodij. In tako je Arminius jahal na konju naokrog, vse opazoval in, kamor je prihajal, je opozarjal na zopet priborjeno svobodo, na pobite legije in na to, kako je Rimljanom ugrabljeni plen in njihovo orožje še zdaj v rokah mnogih; Marobodua je imenoval strahopetnega uskoka, ki je daleč od bojev iskal zavetišče v zakotju Hercinskega gozda, potem pa kmalu z darovi in odposlaniki beračil za zvezo z Rimljani, izdajalec domovine, Cezarjev trabant, ki ga je treba nič manj ogorčeno pregnati, kakor so ubili Vara Kvintilia. Pomnijo naj samo toliko bitk, ki njihov izid in končni izgon Rimljanov dovolj dokazuje, na kateri strani se je vojna odločila.

46. Tudi Maroboduus se je še zmeraj bahal sam s seboj in je v nič deval sovražnika; držal se je Inguimera in zatrjeval, da vsa slava Heruskov sloni na tem možu, da se je vse srečno izteklo, kar so začeli po njegovem načrtu; blazni in neizkušeni Arminius

si lasti tujo slavo, ker je tri samim sebi prepuščene legije in njihovega vojskovodjo, ki ni nič hudega slutil, z nezvestobo prevaral v veliko nesrečo za Germanijo in v svojo lastno sramoto, ker še zdaj trpita v sužnosti njegova žena in njegov sin. On pa, ki ga je napadlo dvanajst legij pod vodstvom Tiberia, je rešil neomadeževano slavo Germanov; nato se je boj končal s pravično poravnavo; in tega mu ni žal, ker je od njih odvisno, ali hočejo rajši z neoslabljeno močjo vojno proti Rimljanom ali nekrvavi mir. Te besede so podžgale vojsko, hkrati pa so jo izpodbujali tudi lastni interesi, ker so se Heruski in Langobardi borili za staro slavo ali za novo priborjeno svobodo, na drugi strani pa se je bojevalo za povečanje gospostva. Še nikoli se ni boj začel z večjimi vojaškimi silami in nikoli ni bil izid tako neodločen, ker je bilo na obeh straneh desno krilo razbito; pričakovali so novo bitko, toda Maroboduus se je s svojim taborem umaknil na višine. To je pomenilo, da je poražen; in ker je veliko vojakov prebežalo na drugo stran, je tako oslabel, da je pobegnil k Markomanom ter odposlal poslance k Tiberiu, da bi prosili za pomoč. Dobil je odgovor, da nima pravice zoper Heruske klicati rimsko orožje, ker ni prav nič podpiral Rimljanov, ko so se borili proti istemu sovražniku. Vendar je bil, kakor smo že poročali, Drusus poslan, da bi zagotovil mir.

47. Istega leta je potres ponoči porušil dvanajst gosto obljudenih mest v Aziji. Beg na prosto ni nič pomagal, ker je ljudi požirala zemlja, ki se je razpočila in zijala. Pripoveduje se, da so se pogreznile velikanske gore, da se je vzdignilo, kar je bilo prej ravno, in da so zagoreli ognji izpod razvalin. Najhuje je nesreča zadela prebivalce mesta Sardes,³⁹ ki so se vsem najbolj zasmilili, kajti Cezar jim je obljubil deset milijonov sestercijev ter jim odpustil za pet let vse, kolikor so plačevali v državno ali v cesarjevo za-

sebnost blagajno. Prebivalci mesta Magnesije so prišli potem prvi na vrsto glede škode in pomoči. Prebivalce Temna, Filadelfeje, Egeje, Apolonideje pa tiste, ki se imenujejo Mostenci in makedonski Hirkanci, kakor tudi prebivalce Hierocesareje, Mirine in Tmola so sklenili za isto dobo oprostiti davkov ter tja odposlati nekoga iz senata, ki naj bi ogledal njihov položaj in jim pomagal. Izbrali so za to M. Aletia izmed bivših pretorjev, da ne bi nastala ljubosumnost med enakimi in iz tega tudi ovira, ker je bivši konzul upravljal Azijo.

48. Te javne daritve je Cezar poveljčal še z nič manj dobrodošlo radodarnostjo, ker je za fiskus zahtevani imetek bogate Emilije Muse,⁴⁰ ki je umrla brez oporoke, dal Emiliu Lepidu, iz čigar rodbine je menda izšla, ter je dediščino Pantaleia, bogatega rimskega viteza, čeprav je bil sam imenovan za sodediča, prepustil M. Serviliu, ker je zvedel, da je bil le-ta v neki prejšnji nesumljivi oporoki postavljen za dediča, z izjavo, da se mora plemstvo obeh podpreti z denarjem. Tudi ni prevzel dediščine nikogar, razen če je bil po prijateljstvu za to upravičen: nepoznane in drugim⁴¹ sovražne, ki so prav zato proglasili cesarja za sodediča, je daleč od sebe odvrčal. Sicer pa, kakor je poštene reveže, ki svojega uboštva niso zakrivili, podpiral, tako je zapravljal in zaradi sramotnega življenja obubožane, kakor na primer Vibidia Varona, Maria Nepota, Apia Apiana, Kornelia Sulo, Kvinta Vitelia, izključil iz senata ali pa pustil, da so sami prostovoljno izstopili.

49. Nekako v istem času je svetišča, ki jih je zob časa ali pa ogenj razdejal in jih je Augustus začel obnavljati, posvetil, in sicer Liberu in Liberi⁴² in Cereri zraven dirkališča Circus maximus, ki ga je diktator A. Postumius svečano obljubil, in na istem kraju svetišče Flore, katero sta edila Lucius in Markus Publius zgradila, pa še Janu svetišče, ki ga je na Zele-

njadnem trgu sezidal Gaius Duilius, kateri se je prvi uspešno bojeval za rimski ugled in je na morju triumfiral nad Punci. Boginji Nadi je svetišče posvetil Germanikus, obljubil pa ga je bil A. Atilius⁴³ v isti vojni.

50. Medtem se je uveljavljal zakon o žalitvi veličanstva. In tako je ovaduh obtožil pred sodiščem Apulejo Varilio, vnukinjo Augustove sestre, ker je z nesramnimi govori žalila božanskega Augusta in Tiberia pa še njegovo mater in je zagrešila prešuštvo, ko je bila vendar s Cezarjem v sorodstvu. O prešuštvu, se je reklo, govori dovolj jasno Julijski zakon, obtožbo zaradi žalitve veličanstva pa je hotel Cezar od tega odločiti in je zahteval, da se obsodi, če je kaj nespoštljivega govorila o Augustu; to, kar je proti njemu samemu rekla, naj se ne raziskuje. Ko pa je konzul vprašal, kaj misli o tem, kar je grdega govorila o njegovi materi, kakor se obtožuje, je molčal; potem je naslednjega senatovega dne prosil tudi v njenem imenu, naj teh besed nihče nikakor ne smatra za zločin; Apulejo je oprostil obtožbe po zakonu o žalitvi veličanstva: hujšo kazen je zahteval za prešuštvo in svetoval, naj jo po zgledu prednikov njeni sorodniki odpravijo ven onstran dvestotega milnika. Prešuštniku Manliu so prepovedali Italijo in Afriko.

51. O izvolitvi pretorja na mesto Vispana Gala, ki ga je smrt ugrabila, je nastal prepir. Germanikus in Drusus — kajti bila sta takrat še v Rimu — sta podpirala Hateria Agripo, Germanikovega sorodnika, nasprotno pa je večina vztrajala pri tem, da mora pri kandidatih odločiti število otrok, kakor zahteva zakon. Tiberius se je veselil, ker je moral med njegovimi sinovi in zakoni odločiti senat. Seveda je podlegel zakonu, toda ne takoj, ampak šele po neznatni večini glasov.

52. V istem letu se je v Afriki začela vojna; vojskovodja sovražnikov je bil Takfarinas. Le-ta, Numi-

dijec po rodu, je bil služil v rimskem taboru med pomožnimi četami, kmalu pa je dezertiral ter najprej zbiral klateže in na ropanje navajeno drhal, da bodo plenili in ropali, nato pa jih je po vojnem običaju razvrstil v čete in oddelke, nazadnje pa je veljal za voditelja ne neredne drhali, ampak za vojskovodjo Musulamijev. To močno in afriškim puščavam sosedno pleme, ki takrat še ni poznalo mest, je prišlo za orožje in potegnilo sosedne Mavre v vojno. In vojska se je tako razdelila, da je Takfarinas imel v taboru izbrano in po rimsko oboroženo moštvo, katero je navajal na disciplino in pokorščino, Mazipa pa je z lahko oboroženo množico požigal, moril in razširjal strah in grozo naokrog. In že sta pritegnila Cinitije, narod, ki se ni smel prezirati, ko je Furius Kamilus, prokonzul v Afriki, zbral legijo in zaveznike, kolikor jih je bilo pod vojaško zastavo, ter jih peljal proti sovražniku; to je bila neznatna četa, če pomislimo na armado Numidijcev in Mavrov, toda nič se ni skušalo tako skrbno zabraniti kakor to, da se ne bi sovražniki iz strahu izognili vojni. Postavili so torej legijo na sredo, lahkooborožene kohorte in dva konjeniška oddelka na krilo. Takfarinas se ni branil bitke. Numidijci so bili poraženi in še po mnogih letih je slovelo Furiovo ime. Kajti po njem, ki je zopet zavzel mesto, in po njegovem sinu Kamilu je bila imperatorska slava pri drugih rodbinah, in možu, ki ga omenjamo, niso prisojali nadarjenosti za vojskovanje. Tem rajši pa je Tiberius poveličeval njegove vojne zasluge pri senatu; in tako so mu senatorji prisodili častne znake triumfatorja.

53. Naslednje leto je bil Tiberius tretjič, Germanikus drugič konzul. To častno službo pa je Germanikus nastopil pri ahajskem mestu Nikopolis, kamor je prišel vzdolž Ilirske obale po obisku brata Drusa, ki se je mudil v Dalmaciji, in po neugodni plovbi na Jadranskem in kmalu nato na Jonskem morju. Zato

je nekaj dni popravljaj ladje, hkrati pa je obiskal zalive, ki so bili slavni zaradi zmage pri Akciju, in spomenik, ki ga je Augustus postavil kot trofejo, in taborišče Antoniovo, spominjajoč se pri tem svojih prednikov; zakaj bil mu je, kakor sem že omenil, Augustus stari stric, ded pa Antonius; in tam mu je stopila pred oči velika slika žalostnih in veselih dogodkov. Od tod je prišel v Atene. Grki so ga sprejeli z največjimi častmi; ponašali so se z dejanji in govori svojih prednikov, da bi bilo njihovo laskanje tem bolj dostojanstveno.

54. Od tod je plul proti Euboji ter krenil na Lesbos, kjer je Agripina pri zadnjem porodu dala življenje Julii. Potem je obiskal skrajnjo točko Azije, Perintus⁴⁴ in Bizantium, traški mesti, in kmalu nato Propontis in Pontus, da bi se seznanil s starimi kraji, ki jih je pripovedka proslavila; hkrati je zopet na noge spravil province, ki so veliko pretrpele zaradi notranjih razdorov in zatiranja s strani državnih uradov. Ko si je prizadeval, da bi si na povratku ogledal svete obrede Samotračanov,⁴⁵ so ga nasprotni severni vetrovi odgnali. Zato je obiskal Ilium⁴⁶ in vse drugo, kar je tam spominjalo na spremenljivost sreče in na naš izvor, potem pa je jadral ob azijski obali zopet dalje ter pristal pri Kolofonu,⁴⁷ da bi se obrnil na preročišče Klarskega Apolona. Tam ni prerokovala žena kakor v Delfih, ampak svečenik, poklican iz določenih rodbin in večinoma iz Mileta, je ugotavljal samo število in imena za svet vprašajočih, nato pa je stopil v duplino, pil vodo skrivnostnega studenca ter dajal, čeprav ni poznal pisave in pesmi, v verzih odgovor na vse, česar se je kdo domislil. In tako se je govorilo, da je Germaniku zagonetno, kakor je naveda v preročiščih, prerokoval skorajšnji pogin.

55. Toda Gneus Piso je zato, da bi čimprej začel izvajati svoje načrte, prestrašil atensko meščanstvo z divjim govorom in prikrito pokaral hkrati tudi Ger-

manika, češ da se je zoper dostojanstvo rimskega naroda preveč vljudnega in prijaznega pokazal ne Atencem, katere je že toliko porazov uničilo, ampak tej mešanici narodov:⁸⁴ kajti ti so zavezniki Mitridata⁴⁹ proti Suli in zavezniki Antonia⁵⁰ proti božanske-mu Augustu. Tudi vse staro jim je očital, kar jim ni uspelo proti Macedoncem in kar so sile storili svojim lastnim meščanom;⁵¹ pa še osebno je bil mestu sovražen, ker niso nekega Teofila, ki ga je Areopag kri-vično obsodil, na njegovo prošnjo izpustili. Potem je naglo jadral skozi Ciklade in po najkrajši poti po morju dohitel pri otoku Rodu Germanika, ki je do-bro vedel, katerim zasledovalcem je on cilj zasledo-vanja; vzlic temu je bil tako blagodušen, da je, ko je nastal vihar, ki ga je zagnal med čerí in se je pogin sovražnika mogel pripisovati slučaju, postal trovesla-če, da bi ga z njihovo pomočjo rešil iz nevarnosti. Vendar pa se Piso še ni pomiril; komaj en dan od-mora si je še privoščil, potem pa zapustil Germanika in hitel naprej. In potem ko je dosegel Sirijo in le-gije, je šel tako daleč v svojem podkupovanju, da so ga prostaški vojaki imenovali očeta legij. To je do-segel z darili, s prikupovanjem, s tem, da je najnižje vojake poviševal, stare centurione, stroge tribune od-stranjeval in na njihovo mesto postavljaj svoje ljub-ljence ali ničvredneže, da je dopuščal vojakom lenar-jenje v taboru, razuzdanost v mestih in klatenje po poljih. In tudi Plancina se ni držala v mejah ženske spodobnosti, ampak se je udeleževala vaj konjenice in manevrov kohort ter je zasramovala Agripino in Germanika; pri tem so se celo nekateri dobro misleči vojaki dali zapeljati, da so bili poslušni tudi v sla-bem, ker se je skrivaj govorilo, da se to ne dela brez volje imperatorja. To je bilo Germaniku znano, a bolj ga je skrbelo, kako bi prej prišel k Armenijcem.

56. Ta narod je bil že od nekdaj nezanesljiv zara-di miselnosti ljudi in zaradi lege dežele, ker se je

razprostirala daleč pred našimi provincami in segala globoko v Medijo; živeli so sredi med največjimi dr-žavami in so bili često z njimi v sporu, ker so sovra-žili Rimljane in zavidali Parte. Kralja v tistem času niso imeli, odkar je bil pregnan Vonones; toda ljud-stvo je bilo naklonjeno Zenonu, sinu pontskega kra-lja Polemona,⁵² ker je že od otroških let ljubil običa-je in način življenja Armenijcev ter je z lovom, go-stijo in z vsem drugim, kar barbari visoko cenijo, zase pridobil velikaše in prav tako preprosto ljud-stvo. Zategadelj mu je Germanikus v mestu Artaksa-ta⁵³ s privoljenjem plemstva sredi zbrane množice dal na glavo kraljevske insignije. Vsi drugi so ga po-zdravili kot kralja Artaksiasa; tako so ga nazvali po imenu mesta.⁵⁴ Kapadocija, ki je postala provinca, je dobila za legata Kvinta Verania; hkrati je bilo nekaj kraljevskih davkov zmanjšanih, da bi lahko upala, da bo rimsko gospostvo milejše. Oblast nad Koma-geni, ki so prišli takrat prvič pod pretorsko upravo, je bila dana Kvintu Serveiu.

57. Ko so bile vse zadeve zaveznikov srečno po-ravnane, se tega ni mogel veseliti Germanikus zaradi objestnosti Pisona, ki je vzlic ukazu, naj sam ali pa njegov sin pelje del legij v Armenijo, oboje opustil. V Cirru sta se šele sešla pri taborišču desete legije, Piso, ki se ni bal, Germanikus pa se je bal, da bi se zdelo, da grozi; bil je, kakor sem že povedal, milejši in blažji. Toda njegovi prijatelji, ki so znali razvne-mati občutke razžaljenosti, so pretiravali resnico in so še laži kopičili; obdolževali so njega samega, Plan-cino in njegove sinove na različne načine. Naposled je Cezar pozval nekaj malo zaupnikov in začel pogo-vor, kakršnega narekuje jeza in prikrivanje; Piso je odgovoril s trmastimi prošnjami in razšli so se z vid-nim sovraštvom. Odslej se je Piso redkokdaj prika-zal pri sodnih obravnavah pod predsedstvom Cezarja in če je bil kdaj zraven, je bil uporen ter je vselej

nasprotoval in ugovarjal. Tudi se je nekoč pri neki gostiji, ko so pri kralju Nabatejev podajali vence iz težkega zlata Cezarju in Agripini, lahke pa Pisonu in vsem drugim, oglasil, češ da se ta gostija prireja sinu rimskega cesarja, ne sinu partskega kralja; pri tem je odvrget svoj venec in je še veliko govoril zoper potrato, kar je Germanikus vendar prenesel, čeprav so bile besede trpke in grenke.

59. Vtem so prišli odposlanci partskega kralja Artabana. Kralj jih je poslal, da bi spomnili Rimljanu na staro prijateljstvo in zvezo ter povedali, kako si želi obnoviti sklenjeno zvezo ter priti Germaniku v čast na Evfratov breg; hkrati pa prosi, naj ne ostane Vonones v Siriji in naj se glavarjem plemen ne pusti, da bi se upirali. Na to je Germanikus odgovoril glede zavezništva z Rimljani in Patri zelo veliko dušno, glede prihoda kralja in glede spoštovanja do njega pa skromno. Vonones je bil odpravljen v ciličsko obmorsko mesto Pompeiopolis.⁵⁵ To se je zgodilo ne samo na prošnje Artabana, ampak tudi v žalitev Pisona, ki je bil pri njem izredno priljubljen, ker mu je storil veliko uslug in mu dal mnogo daril, s katerimi si je zadolžil Plancino.

59. Za konzulata M. Silana in L. Norbana se je Germanikus napotil v Egipt, da bi videl ondodne starožitnosti. Vendar pa ga je bolj skrbela provinca; in res je s tem, da je odprl skladišče, zmanjšal cene žita in storil marsikaj ljudstvu všečnega: hodil je brez vojaškega spremstva okrog, skoraj bos⁵⁶ in ogrnjen z grškim plaščem, posnemajoč P. Scipiona, ki je ponavadi takšen hodil na Siciliji, četudi je še divjala Punska vojna. Tiberius je njegovo nošo in vedenje grajal samo s prizanesljivimi besedami, tem ostreje pa ga je prijemal zaradi tega, ker je proti Augustovim določbam in brez privolitve cesarja šel v Aleksandrijo. Augustus si je namreč med drugimi skrivnostmi svoje vlade, ko je senatorjem ali odličnim

rimskim vitegom dovolil iti nekam samo z njegovim pristankom, pridržal Egipt, da ne bi Italije z lakoto mučil, kdorkoli bi to provinco in ključ do morja zasedel s še tako neznatnimi četami nasproti ogromnim vojaškim silam.

60. Toda Germanikus, ki še ni zvedel, da je to potovanje kaznivo, se je po Nilu peljal navzgor od mesta Kanopus.⁵⁷ To mesto so ustanovili špartanci, ker so tam pokopali krmarja Kanopa, ko se je Menelaus vračal v Grško ter ga je zaneslo proti nasprotnemu morju in proti deželi Libiji. Od tam je obiskal najbližje ustje Nila, ki je posvečeno Herkulu, o katerem domačini trdijo, da se je pri njih rodil in je najstarejši, medtem ko so si tisti, ki so se pozneje odlikovali z enakim junaštvom, samo prisvojili njegovo ime. Nato si je ogledal velike razvaline starih Teb⁵⁸. Na velikanskih zgradbah so še ostali egipčanski napis⁵⁹, ki so pričali o prejšnjem bogastvu in sijaju; in eden izmed starejših svečnikov, ki so razlagali domovinski jezik, je pripovedoval, da je tam prebivalo sedemsto tisoč mož za vojno sposobne starosti in da si je s to vojsko kralj Ramses podvrget Libijo, Etiopijo, Medijce, Peržane, Baktrijce in Scite, pa tudi dežele, kjer so živeli Suri in Armenci ter sosednji Kapadoci, vse do Bitinskega morja⁶⁰ na eni in do Licijskega morja na drugi strani. Tu so bili zapisani tudi ljudstvom naloženi davki, teža srebra in zlata, število oborožencev in konj pa še darila sveetiščem, slonova kost in kadilo; zapisano je bilo tudi, koliko žita in vseh drugih življenjskih potrebščin je moral dajati vsak narod; vse to ni bilo manjše ko to, kar jim nalaga zdaj sila Partov ali rimska oblast.

61. Sicer pa je bil Germanikus pozoren tudi še na druge čudovitosti, med katerimi je bila kamnita Memnonova podoba, ki je zazvenela, kadar so jo zadeli sončni žarki, dalje piramide sredi komaj prehodnega peska, visoke kakor gore, ki jih je zgradilo

tekmovanje in bogastvo kraljev, ter izkopana jezera, odvodne prekope Nila; drugod so spet Nilove ožine in globine, ki jih ne morejo doumeti raziskovalci. Od tod je prišel v Elefantino⁶¹ in Sieno, ki sta bili nekoč mejišči rimske države, katera sega zdaj⁶² do Rdečega morja.

62. Medtem ko je to poletje Germanikus preživljal v več provincah, si je Drusus pridobil nemajhno slavo, ker je zavajal Germane v notranje razdore in že tako in tako oslabljenega Maroboduua tiral v popoln propad. Med Getoni⁶³ je bil mladenič plemenitaškega rodu, po imenu Katualda, katerega je nekoč Maroboduova sila izgnala, zdaj pa, ko je bil le-ta v stiski, si je upal maščevati se nad njim. Vdrl je z močno četo na ozemlje Markomanov, podkupil pravake, da so se mu pridružili, ter napadel kraljevo palačo in bližnji grad. Kar so Suebi v starih časih uplenili, je bilo tam, in kar so iz naših provinc tja spravili vojaški branjevci in trgovci iz lakomnosti, da bi svoje premoženje pomnožili; in ker so slednjič pozabili domovino, so vsakogar iz njegovega bivališča preselili v sovražno deželo.

63. Maroboduus, ki je bil z vseh strani zapuščen, se ni mogel nikamor drugam zateči kakor k Cezarjevi milosrčnosti. Šel je čez Donavo, kjer teče mimo noriške province⁶⁴, ter pisal Tiberiu ne kot begunec ali kot prosilec za zaščito, ampak kot človek, ki pomni svojo prejšnjo srečo: saj je više cenil prijateljstvo z Rimljani, kakor pa mnoge narode, ki so nekoč tako slavnega kralja k sebi vabili. Cezar je odgovoril, da mu bo varno in častno bivališče v Italiji, če bo hotel ostati, če pa bo njegovim razmeram kaj drugega bolj ugodno, bo lahko s prav tako zvestim spremstvom odšel, kakor je prišel. Sicer pa je v senatu izjavil, da se niti Atenci niso tako bali Filipa, niti rimski narod Pira ali Antioha kakor njega. Ohranjen je še govor, v katerem je poudarjal veličino moža in silo-

vitost podjarmljenih narodov, ki so ga hoteli uničiti. Maroboduua so sicer držali v Raveni, če bi se kdaj Suebi prevzeli, in mu pripravili vse za povratek v njegovo kraljevino, toda on ni zapustil Italije osemnajst let; osivel je v zelo zmanjšani slavi, ker je preveč ljubil življenje. Ista je bila usoda Katualde, ki tudi ni imel drugega pribežališča. Kmalu nato so ga pregnali Hermunduri in pod vodstvom Vibilia je bil poslan v Forum Iulium⁶⁵, kolonijo narbonske Galije. Barbari, ki so bili oba spremljali, da ne bi, priključeni mirnim provincam, le-teh podpihovali, so bili naseljeni onstran Donave med rekama Marus in Kusus, in za kralja jim je bil dan Vanius iz plemena Kvadov⁶⁶.

64. Ker je hkrati prišlo sporočilo, da je dal Germanikus Armenijcem Antaksiasa za kralja, so senatorji sklenili, da naj Germanikus in Drusus v majhnem triumfu vstopita v Mesto. Tudi so zgradili slavoloke okrog svetišča Marta Maščevalca⁶⁷ s podobo Cezarjev; Tiberius je bil bolj vesel, da je z modro politiko utrdil mir, kakor če bi bil vojno končal na bojišču. Zategadelj se je tudi nad Reskuporida, kralja Tracije, spravil z zvijačo. Temu narodu je bil vladal Remetalces; po njegovi smrti je Augustus prepustil del Tračanov Reskuporidu, njegovemu bratu, drugi del pa njegovemu sinu Kotiu. Pri tej delitvi je prepustil orno polje in mesta in grško okolico Kotiu, kar pa je bilo neobdelano, divje in sovražnikom priključeno, Reskuporidu; in prav tako je bilo mišljenje kraljev, oni je bil blag in prikupen, ta pa trdosrčen, pohlepen in nepriljuden. Vendar sta spočetka živela v varljivi slogi, kmalu pa je Reskuporis prekorčil meje, se polastil tega, kar je bilo dano Kotiu, in ko se je ta upiral, je proti njemu uporabljal silo; pod Augustom se je pri tem še obotavljal, ker se ga je kot ustanovitelja obeh kraljevin bal, da bi se mu maščeval, če bi se zanj ne zmenil. Komaj pa je slišal

o spremembi vladarja, je pušchal vpadati razbojniške tolpe in rušiti kastele, da bi dal povod za vojno.

65. Nič ni tako skrbelo in vznemirjalo Tiberia kakor to, da se ne bi urejeno stanje izneredilo. Izbral si je centuriona, ki naj bi kraljema oznanil, da naj ne pustita, da bi odločalo orožje; in takoj je Kotis odpustil pomožne čete, ki si jih je pripravil. Reskuporis je hlinil zmernost in zahteval sestanek na določenem kraju, češ da se lahko glede sporov poravnata s pogovorom. Ni se dolgo dvomilo o času, kraju in pogojih, ker je eden iz uslužnosti, drugi iz hinavščine vse sprejel in na vse pristal. Da bi potrdil in posvetil zvezo, kakor je pravil, je priredil Reskuporis gostijo in ko se je vesela gostija zavlekla v pozno noč, ko se je jedlo in pilo ter ni Kotis v pijanosti nič hudega slutil, a vendar nazadnje spoznal zahrbtno zvijačo ter za pričo klical bogove svojega rodu in gostoljubno mizo, ga je dal Reskuporis v verige vkleniti. Ko si je prilastil vso Tracijo, je pisal Tiberiu, da mu je bila pripravljena zaseda, da pa je zasednika prehitel; hkrati se je delal, kakor da pripravlja vojno zoper Bastarne in Scite, ter se ojačeval z novimi četami pehote in konjenice. Odgovor je bil mil: če ni prevare, lahko zaupa; sicer pa ne bo ne on ne senat odločal, kaj je prav in kaj ni, preden se zadeva ne preišče: zato naj izroči Kotia ter pride, da odvali od sebe sovražno obtožbo.

66. To pismo je poslal Latinius Pandusa, propertor v Mesiji, z vojniki, katerim naj bi se izročil Kotis, v Tracijo. Reskuporis, ki je omahoval med strahom in jezo, je rajši hotel, da bi bil obtožen zaradi že storjenega, kakor pa zaradi pričetega zločina: dal je Kotia usmrtiti in se je zlagal, da si je sam izvolil smrt. Vendar pa je Cezar vztrajal pri tem, kar je enkrat sklenil, ter je po smrti Panduse, katerega je Reskuporis dolžil, da mu je sovražen, postavil za upravitelja Mesije Pomponia Flaka, starega vojščaka,

ki je bil ožji prijatelj kralja in zato tem sposobnejši, da ga preslepi.

67. Flakus, ki se je napotil v Tracijo, je kralja, četudi se je obotavljal in mu je vest očitala njegove zločine, z ogromnimi obljubami nagnil k temu, da je prestopil rimsko linijo, ki je varovala mejo. Tam je kralja takoj obstopila močna četa, na videz, kakor da se mu čast izkazuje; tribuni in centurioni so se mu bližali, ga najprej izpodbujali in mu prigovarjali, potem pa mu jasno kazali, da ga čaka zapor, ter ga, ko je že slutil svojo usodo, vlekli v Mesto. Pred senatom ga je obtožila Kotiova žena; obsodili so ga, da bo ostal v zaporu daleč od kraljevine. Tracija se je razdelila med njegovega sina Remetalcesa, o katerem je bilo znano, da je nasprotoval očetovim naklepom, in med Kotiove otroke; ker pa ti še niso bili odrasli, so dobili bivšega pretorja Trebelena Rufa za začasnega upravnika države, kakor so že naši predniki poslali v Egipt M. Lepida kot varuha Ptolemejevih⁶⁸ otrok. Reskuporis je bil odpeljan v Aleksandrijo in tam usmrčen, ker je poskusil zbežati, ali pa zaradi izmišljene obdolžitve.

68. Ob istem času je poskusil Venones, ki je bil, kakor sem omenil, odstranjen v Cilicijo, podkupivši stražarje, zbežati k Armenijcem, od tam pa k Albanem, Heniohom in kralju Scitov, ki mu je bil sorodnik po krvi. Pod pretvezo, da gre na lov, je zapustil primorje ter skušal doseči brezpotne gozdnate kraje; nato je na hitrem konju došel do reke Pirus; njene mostove so bližnji stanovalci podrli, ko so zvedeli za kraljev beg; po brodu ni bilo mogoče priti čez reko. In tako ga je na bregu reke poveljnik konjenice Vibius Fronto vklenil; kmalu nato ga je Remius, doslužen vojak, ki je bil prej kraljev stražar, baje iz jeze z mečem prebodel. Zato je tembolj verjetno, da je bil Venones usmrčen, ker je vedel za zločin, in iz strahu pred izdajo.

69. Ko se je Germanikus vračal iz Egipta, je spoznal, da je vse, kar je bil pri legijah ali v mestih ukazal, odpravljeno ali pa ravno nasproti storjeno. Iz tega so nastali hudi očitki Pisonu in nič manj pikro je bilo, kar si je le-ta drznil nasnovati proti Cezarju. Nato je Piso sklenil zapustiti Sirijo. Zadržala ga je Germanikova bolezen; ko je slišal, da je ozdravel in da so se izpolnjevale zaobljube za njegovo ozdravljenje, je dal po liktorjih razgnati privedene žrtvene živali, odstraniti daritvene priprave in praznično okrašeno množico Antiohijcev. Nato je odšel v Seleucijo in čakal na slabost, ki je znova napadla Germanika. Silovitost strašne bolezni se je še stopnjevala; bil je prepričan, da je dobil strup od Pisona: našli so tudi iz tal in sten izruvane ostanke človeških trupel, čarovne izreke, kletvice, Germanikovo ime, vklesano v svinčene tablice, na pol sežgane in oprhle kosti in še druge čudne stvari, o katerih so mislili ljudje, da morejo z njimi posvečati duše podzemljskim bogovom. Obenem so bili Pisonovi sli obdolženi, da oprezujejo, kdaj se bo njegovo zdravje poslabšalo.

70. Ko je Germanikus o tem slišal, ni bil nič manj jezen kakor zaskrbljen. Če bi oblegali ljudje njegov prag, če bi moral pred očmi svojih sovražnikov izdihniti, kaj bi bilo potem z njegovo ubogo soprogo in njegovima nedoletnima otrokoma?⁶⁹ Počasno delujejo strupi: hiti in sili, da bi on edini imel provinco in legije. Toda Germanikus ni še tako onemogel in morilec ne bo obdržal plačila za umor. Napiše pismo, v katerem mu odpoveduje prijateljstvo. Nekateri še dostavljajo, da je dobil ukaz, da mora provinco zapustiti. In Piso se ni več mudil, ampak je odplul; vendar pa je jadral bolj počasi, da bi mu bilo bliže se vrniti, ako bi mu Germanikova smrt odprla Sirijo.

71. Cezar je začel spet nekoliko upati, potem pa mu je telo onemoglo; ko se je bližal konec, je takole

nagovoril prijatelje, ki so stali okrog njega: »Ko bi naravne smrti umiral, bi bila moja nejevolja upravičena celo zoper bogove, ker me v mladih letih s prezgodnjo smrtjo ugrabljajo staršem⁷⁰, otrokom in domovini. Tako pa umiram zaradi zločina Pisona in Plancine ter vam polagam svoje poslednje prošnje na srce: sporočite očetu in bratu, po kakšnih bridkih žalitvah in v kakšni zasedi sem s sramotno smrtjo končal svoje bedno življenje. Če je kdo upal in se name zanašal, če je bilo komu krvnega sorodstva mar in tudi če mi je bil kdo zavišen, ko sem živel, vsi bodo jokali, da je ta nekoč cvetoči in toliko vojn preživeli mož padel zaradi ženske zahrbtnosti. Lahko boste tožili pred senatom in pozivali zakone. Najsve-tejša dolžnost prijateljev ni to, da izkazujejo umrlu čast z bojazljivim žalovanjem, ampak da pomnijo, kaj je hotel, kaj je storiti naročil. Objokovali bodo Germanika tudi neznanci: vi pa ga boste maščevali, če ste bolj cenili mene kot mojo srečo. Pokažite rimskemu narodu vnukinjo božanskega Augusta, mojo soprogo, in mu naštejte mojih šest otrok. Sočutje bo s tožniki in tistimi, ki si izmišljajo zločinsko naročilo⁷¹, ljudje ne bodo verjeli ali jim tega ne bodo odpustili.« Prijatelji so se dotaknili desnice umirajočega in prisegli, da bodo rajši umrli, kakor opustili maščevanje.

72. Nato se je obrnil k svoji soprogi ter jo pri spominu nanj in pri skupnih otrocih prosil, naj ne bo trmoglava, ampak naj se ukloni besni usodi in, ker se bo vrnila v Mesto, naj mogočnejših ne draži s častilakomnostjo. To je rekel v prisotnosti drugih, nekaj pa še na skrivnem, s čimer je kazal, kakor so mislili, strah pred Tiberiom⁷². Ne dolgo potem je umrl v neizmerno žalost province in sosednih narodov. Žalovali so tudi tuji narodi in kralji: tolika je bila njegova prijaznost do zaveznikov in njegova blagodušnost do sovražnikov; kdor ga je videl ali

slišal, ga je enako spoštoval, ker je bil vedno velik in dostojanstven ter se je izogibal mržnji in prevzetnosti.

73. Njegov pogreb, brez podob prednikov in brez zunanega sijaja, je spremljala hvala in spomin na njegove vrline. Da, nekateri so primerjali njegovo postavbo, njegovo starost, njegovo smrt tudi zaradi bližine krajev, kjer je umrl, z usodo velikega Aleksandra. Zakaj oba sta bila lepe postave, iz odličnega rodu, oba ne dosti več ko trideset let stara, ko sta zaradi zased svojih ljudi našla smrt med tujimi narodi: a on, mil do svojih prijateljev, zmeren v uživanju naslad, je živel v enem zakonu in samo z zakonitimi otroki ter ni bil nič manj junak v boju, čeprav ni bil blazno smel in mu je le usoda preprečila, da ni podjarmil Germanije, katero je pretreslo toliko zmag. Ko bi bil samo on odločal, ko bi bil imel pravico in ime kralja, bi si bil tem hitreje pridobil njegovo bojno slavo, čim bolj se je odlikoval po dobrosrčnosti, zmernosti in po vseh drugih vrlinah. Ni docela dognano, ali so na njegovem truplu, ki so ga, preden so ga sežgali, na trgu Antiohijcev razgalili, našli sledove zastrupljenja; kajti kakor je kdo bolj čustvoval z Germanikom in sumil že naprej, da je bil zastrupljen, ali kakor je bil kdo bolj naklonjen Pisonu, tako je vsak drugače presojal.

74. Zdaj so se legati in, kdor je bil še izmed senatorjev pričujoč, posvetovali, komu naj se prepusti uprava Sirije; in ker so se drugi le malo za to potegovali, se je dolgo odločevalo med Vibiom Marsom in Gneom Sentiom; naposled se je Marsus uklonil Sentiu, ki je bil starejši in se je bolj potegoval za to mesto. Ta je poslal na zahtevo Vitelia in Verania pa še vseh drugih, ki so uvajali obtožbe proti tako rekoč že znanim krivcem, v Mesto neko v provinci razvpito in Plancini zaupno zastrupljevalko z imenom Martina.

75. Toda čeprav je bila Agripina od žalosti onemogla in telesno bolna, a nestrpna v vsem, kar bi utegnilo zavleči maščevanje, se je vkrcala na ladjo z Germanikovim pepelom in z otroki med splošnim tarnanjem ljudi, da najodličnejša in plemenita žena, ki so jo še nedavno gledali v najlepšem zakonu, jo spoštovali in blagrovali, nosi sedaj v naročju pepel mrtvega soproga, negotova, ali bo maščevanje prišlo, in v strahu zase in za svoje otroke, žena, ki je bila zaradi svoje nesrečne plodovitosti tolikokrat izpostavljena nezgodi.

Pisona je medtem na otoku Kou doseglo sporočilo, da je Germanikus umrl. Ko je to zvedel, je dal klati žrtvene živali in obiskoval svetišča; sam se ni obvladal v veselju in še bolj objestna je bila Plancina, ki je žalost zaradi izgube sestre zdaj šele zamejnala z veselim lišpom.

76. Prihajali so centurioni⁷⁴, mu poročali, da so mu legije pripravljene služiti, in ga spodbujali, naj se vrne v provinco, ki mu je bila protipravno odvzeta in je zdaj brez gospodarja. Ko je torej premišljal, kaj naj stori, mu je njegov sin M. Piso svetoval, naj hiti v Rim, češ da še ni storil nič nepopravljivega in da se ni bati neutemeljenega sumničenja ali praznih govoric; spor z Germanikom zasluži morda sovraštvo, ne kazni, in z odvzetjem province je sovražnikom zadosteno. Če se vrne in se bo Sentius upiral, se začne državljanska vojna; in na njegovi strani ne bodo ostali centurioni in vojaki, ki se še živo spominjajo svojega vrhovnega poveljnika, in globoko vkoreninjena ljubezen do Cezarjev bo zmagala.

77. Nasprotno pa je Domitius Celer, eden izmed njegovih najzaupnejših prijateljev, dejal, da je treba izkoristi dejanski položaj: Piso, ne Sentius, je postavljen Siriji na čelo, njemu so dani fasces in pretorska oblast, njemu so predane legije. Če bi nastale kake sovražnosti, kdo bo z večjo pravico uporabil

silo orožja kot ta, ki je prejel pooblastilo legata in posebna⁷⁵ naročila? Tudi je treba govoricam pustiti čas, da zastarajo; ponajveč niso nedolžni kos še svežemu ogorčenju. Ako pa obdrži vojsko in okrepi svojo moč, se bo marsikaj, kar se ne more predvideti, po naključju obrnilo na bolje. »Mar naj se podvizamo, da bi se z Germanikovim pepelom čimprej izkricali, da bi te nezaslišanega in nezavarovanega Agripinino glasno javkanje pri prvem hrupu vrglo na tla? Saj imaš soglasje Auguste in Cezarjevo naklonjenost, a skrivaj; in da je Germanikus umrl, se nihče bolj ne baha s svojim žalovanjem kakor tisti, ki so tega najbolj veseli.«

78. Piso, ki je bil zmerom neugnan, se je dal brez velike težave pridobiti za to mnenje. Poslal je Tiberiu pismo, v katerem obtožuje Germanika, da je bil potraten in ošaben; njega je pregnal, da bi mogle nastati prevratne novotarije, on pa je z isto zvestobo kakor prej prevzel skrb za vojsko. Hhrati je ukazal Domitiu, naj s troveslačo hiti v Sirijo, pri tem pa naj se izogiblje obrežju in naj mimo otokov plove na cilj. Prebežnike od legij, ki so se pri njem zbirali, razvrsti po manipulih, oboroži vojaške branjevce in ujame, ko je ladje prepeljal h kopnu, čete vojaških novincev, ki so korakali v Sirijo; malim kraljem Cilicijev piše, naj ga podpro s pomožnimi četami; mlađi Piso je bil tudi pripravljen za boj, čeprav je bil vojno odsvetoval.

79. Ko je torej Piso s svojimi jadral ob obali Licije in Pamfilijske, so srečali ladje, ki so vozile Agripino; na obeh straneh so se najprej od jeze pripravili za boj, potem pa je prišlo, ker so se drugi drugih bali, samo do prerekanja in pričkanja. Marsus Vibius je Pisonu naznanil, naj pride v Rim, da se bo zagoval. Le-ta je posmehljivo odgovoril, da bo prišel, kakor hitro bo pretor, ki preiskuje zastrupitev, obtoženemu in tožnikom oznanil dan, kdaj naj pridejo.

Medtem je Domitia, ki je pristal pri sirskem mestu Laodiceja in bil na potu v zimsko taborišče šeste legije, ker je mislil, da je ta najbolj pripravna za nove načrte, prehitel legat Pakuvius. O tem je Sennius obvestil s pismom Pisona in ga posvaril, naj ne poskuša taborišča zavzeti z zapeljivci in province ne z vojno. Vse, ki jih je poznal, da so še zmeraj zvesti Germaniku ali da so nasprotniki njegovih sovražnikov, je zbral ter jim ponovno predočeval visokost cesarja in da sila orožja ograža državo; nato je stopil na čelo močni in za boj pripravljeni četi.

80. Tudi Piso ni opustil tega, kar se mu je zdelo najvarnejše v danih okoliščinah, čeprav ni s tem, kar je začel, dosegel zaželenega uspeha, in je zasedel močno utrjeni grad Cilicije, po imenu Kalenderis. Kajti iz prebežnikov, iz nedavno ujetih novincev, iz sužnjev Plancine in pomožnih čet Cilicijcev, katere so poslali mali kralji, je sestavil popolno legijo. Njega, Cezarjevega legata, tako je trdil, ne zadržujejo legije — saj prihaja na njihov klic —, ampak Sennius, ki prikriva osebno sovraštvo z izmišljenimi obdolžitvami. Naj le stopijo v boj; vojaki se ne bodo borili, če bodo videli, da je Piso, ki so ga nekoč sami imenovali očeta, močnejši, ako odloča pravica, in ne slab, če odloča orožje. Nato je pred utrjenim kaste-lom razvil manipule na strmem griču, kajti vse drugo je obdajalo morje. Nasproti so stali v vrstah do-služeni vojaki; tako je tu grozil vojščak, tam neugodni kraj. Brž ko je prišlo do boja moža proti možu, je ostal boj le tako dolgo neodločen, dokler se niso rimske kohorte povzpele na višino; tedaj so Cilicijci zbežali in se zaklenili v grad.

81. Medtem je Piso zaman poskusil napasti ladje, ki so nedaleč čakale, potem pa se je vrnil ter se pred zidovi zdaj bil na prsi, zdaj je posamezne klical po imenu in obljubljal nagrade ter jih pozival na upor; tako zelo jih je razvnel, da je zastavonoša šeste legije

prinesel k njemu svoj prapor. Zdaj je Sentius ukazal trobiti z rogovi in trobentami ter prinašati zemljo za nasip in postaviti lestve; najbolj odločnim je velel splezati po njih, vsem drugim pa z metalnimi stroji metati kopja, kamenje in plamenice. Ko je bila naposled premagana njegova trmoglavost, je Piso prosil, da bi smel izročiti orožje in ostati v trdnjavi, dokler ne vprašajo Cezarja, komu prepušča Sirijo. Ti pogoji niso bili sprejeti in nič drugega ni bilo dovoljeno kakor ladje in varna vožnja v mesto.

82. Toda potem ko se je razširila novica o Germanikovi bolezni in se je vse pripovedovalo še huje, kakor je bilo v resnici, je bila v Rimu samo žalost in jeza. In glasno so tožili ljudje, da je bil zato poslan v skrajnje dežele, da bi se provinca prepustila Pisonu; na to so merili tajni razgovori Auguste s Plancino! Docela prav so govorili starejši, da vladarjem ni všeč državljanska miselnost njihovih sinov in da so bili samo spravljani s poti⁷⁶, ker so hoteli vladati rimskemu narodu, ko je le-ta dosegel zopet svobodo, z enako pravico za vse. Te govore ljudstva je vest o smrti tako razvnela, da so še pred odredbo oblasti, pred senatovim sklepom sklenili prestanek pravosodja, da so zapuščali javne trge in zaklepali svoje hiše. Povsod je bila tišina in vzdihovanje, z ničimer se niso ponašali; svoje žalosti niso kazali na zunaj, tem globlje pa so žalovali v srcu. Slučajno so trgovci, ki so zapustili Sirijo, ko je Germanikus še živel, prinesli bolj veselo sporočilo o njegovem počutju. Takoj so tem sporočilom verjeli, takoj so jih raznesli. Vsak je pri srečanju četudi nepotrjeno vest povedal drugim, ti pa zopet še številnejšim in zaradi veselja še v povečanem obsegu. Ljudje tečejo skozi mesto, vamljajo v svetišča. Noč je podpirala lahkovernost. Tudi Tiberius se ji ni uprl, dokler ni sama od sebe izginila. In ljudstvo je tem bolj bolelo, ker mu je bil takorekoč že vdruživ iztrgan.

83. Izmislili so si počastitve; za Germanika so sklenili: njegovo ime naj se poje v Saliarski pesmi⁷⁷, kurulski stol svečnikov Augustalijev naj se postavi in nad njim naj bodo hrastovi venci, pri cirkuških igrah naj se spredaj nosi njegov slonokoščen kip; noben flamen ali avgur⁷⁸ naj se ne voli na Germanikovo mesto razen iz julijskega rodu. Razen tega so bili postavljeni še slavaloki v Rimu, na bregu Rena in na sirijski gori Amanus z napisom, ki je navajal njegove bojne čine in da je umrl za državo; dalje nagrobnik v Antiohiji, kjer je bil sežgan, in tribunal v Epidafni⁷⁹, kjer je svoje življenje končal. Kipe in kraje, kjer naj bi se častil, bi težko mogel kdo naštet. Ko so mojstri v govorništvu predlagali zlat in velik ščit⁸⁰, je Tiberius poudaril, da mu bo posvetil navadnega in vsem drugim enakega, zakaj v govorništvu ne odloča stan in bo zanj dovolj velika odlika, če bo našel svoje mesto med starimi pisatelji. Viteški stan je klinasto razvrščene sedeže v gledališču imenoval po Germaniku ter odločil, da morajo 15. julija konjeniški oddelki slediti njegovi podobi. Marsikaj je še tako ostalo, marsikaj pa se je takoj opustilo ali pa se je v dolgem času pozabilo.

84. Sicer pa je še med prvim žalovanjem porodila Germanikova sestra Livia, ki je bila poročena z Drusom, dva otroka moškega spola. Ta redki in tudi v družinah srednjega stanu veseli dogodek je tako razveselil cesarja, da se ni mogel zdržati, da se ne bi pri senatorjih pobahal, da se še nikoli prej niso nobenemu Rimljanu istega visokega položaja rodili dvojčki; vse, tudi slučajno, je namreč tolmačil sebi v slavo. Toda narodu je v teh okoliščinah tudi to prineslo žalost in bolečino, ko da Drusus zaradi prirastka otrok⁸¹ še bolj zatira Germanikovo hišo.

85. V istem letu so krepki senatovi sklepi zajezili ženskam pohotnost; odrejeno je bilo, da se s svojim telesom ne sme okoriščati nobena, ki ji je bil ded

ali oče ali zakonski mož rimski vitez. Kajti Vistilia, ki se je rodila v pretorski družini, je pri edilih priznala, da je zagrešila prešuštvo, zaradi katerega so stari videli že dovolj kazni, če so nečistnice svojo sramoto le priznale. Tudi Titidius Labeo, Vistiliin soprog, je bil na odgovor poklican, zakaj ni zahteval zakonite kazni za ženo, ki ji je pregrešek dokazan. In ker je le-ta trdil, da šestdeset dni roka za premislek še ni minilo, so se s tem zadovoljili, da lahko odločijo glede Vistilie; zato so jo izgnali na otok Serifos. Razpravljali so tudi o pregonu egiptovskih⁸² in judovskih verskih običajev in senatorji so sklenili, da naj se štiri tisoč osvobodencev, ki so se našli tega praznoverja in so že dovolj stari, pošlje na otok Sardinijo, da bodo tam ustavili razbojništvo; ako bi zaradi nezdravega podnebja poginili, bi bila to neznatna izguba; vsi drugi naj zapustijo Italijo, če bi pred določenim rokom ne opustili nesvetih običajev.

86. Nato je Cezar predlagal, naj se izvoli devica na mesto Okcie, ki je bila sedeminpetdeset let nra-vo čista predstojnica vestalk⁸³; zahvalil se je Fonteiu Agripi in Domitiu Polionu, da sta ponudila svoje hčerke za službo vestalk in uslužnosti do države. Prednost je imela Polionova hči samo zato, ker je njena mati ostala v istem zakonu, zakaj Agripa je z ločitvijo škodoval dobremu imenu svoje hiše; in Cezar je tako zapostavljeno hčerko potolažil z doto enega milijona sestercijev.

87. Ker se je ljudstvo pritoževalo zaradi draginje, je za žito določil ceno, ki naj jo kupec plača; po dva sestercija za vsak modius⁸⁴ pa je hotel naložiti trgovcem z žitom. Vendar pa zaradi tega ni sprejel že prej mu ponujenega naslova očeta domovine in je hudo grajal tiste, ki so bili rekli, da je njegovo ravnanje božansko, njega pa imenovali gospoda. Zato je bilo takšno govorjenje omejeno in mučno pod ce-

sarjem, ki se je bal svobode in je sovražil prilizovanje.

88. Pri pisateljih senatorjih⁸⁵ tistega časa sem našel, da se je v senatu prebralo pismo Adgandestria, kneza Hatov, v katerem je obljubljal smrt Arminia, če se mu za izvršitev umora pošlje strup, in da se mu je odgovorilo, da se rimski narod nad sovražniki ne maščuje s prevaro, niti skrivaj, ampak očito in z orožjem. S to slavo se je Tiberius enačil starim imperatorjem, ki so prepovedali uporabiti strup zoper kralja Pira in so ta naklep ovadili⁸⁶. Sicer pa je imel Arminius pri odhodu Rimljanov in po izgonu Marobodua, ko se je potegoval za kraljevsko oblast, proti sebi svobodoljubnost svojih rojakov in je padel zaradi zahrbnosti svojih sorodnikov, ko je bil napaden z orožjem in se je boril z izpremenljivo srečo. Bil je nedvomno osvoboditelj Germanije in ni kakor drugi kralji in vojskovodje izzival rimskega naroda v začetku njegove moči, ampak ko je bil njegov imperij na višku. V bitkah ni bil zmerom srečen, v vojni pa je bil nepremagan. Dopolnil je sedemintrideset let življenja in dvanajst let svoje oblasti. Še danes ga opevajo barbarska plemena, letopisom Grkov pa je nepoznan, ker le-ti samo to občudujejo, kar je njihovo. Pri Rimljanih ne slovi posebno, ker mi povzdiguemo staro in se za novo ne menimo.